P O U T N Í K

ZPRAVODAJ KLUBU JULESE VERNEA

č. 19

OBSAH

Neznámé knihy české science-fiction
- V. O. Lučan: Žlutí proti bílým str. 2

Klíč k neznámé slovenské science-fiction:

Jan Kresánek-Ladčan: Pieseň džinov str. 6

Jan Kresánek-Ladčan: ... za námi púšť! str. 7

Jan Kresánek-Ladčan: Chnivé zlato str. 8

Gravitace bez konce str. 9

Host - Knižnice vědeckofantastických příběhů SNDK str. 13

Host - Fantastika a sci-fi z hlediska genologie str. 16

Ch. E. Fritch: Bloodmobile str. 26

Lin Cartier-L.Sprague de Camp: Věc v kryptě str. 30

Robert E. Howard: Dcera Pána mrazu str. 43

Oznámení Time Machine str. 52

Zpravodaj Poutník vydává klub Julese Vernea ve spolupráci se sfk Time Machine při KK ČSV SSM VŠCHT Praha.
Vychází jako neperiodický účelový informační materiál.
Příspěvky nečlenů KJV jsou uváděny titulkem Host.
Adresa klubu: Miroslav Martan, Počátecká 12, 140 00 Praha 4
Uzávěrka: 12.10.1987
Neprodejné. Určeno pro vnitřní potřebu.

Neznámé knihy české science-fiction

V. O. Lučan

ŽLUTÍ PROTI BÍLÝM

(Dobrodružný utopický román ze druhé poloviny XX. věku) I. díl (351 stran) 1925, II. díl (467 stran) 1925. Ilustrátor neuveden. Nákladem red. R. Hudce a nakladatelství "Za svobodu".

Čínský inženýr Li-jong objevil hmotu lehčí než vzduch a zároveň možnost její izolace, takže se dala používat na výrobu letadel. On sám však neměl peníze na pokusy a obrátil se na obchodníka Tchaen-tunga, který vynález financoval. Obchodníkova dcera se zamilovala do Li-jonga a později si ho vzala za muže.

Autor nás na dalších stránkách románu v dlouhých popisných pasážích seznamuje s dějinami a zeměpisem Číny, zvyky obyvatel, jejich myšlením a filozofií a dostává se až k roku 1949, kdy je Čína už velikým a moderním státem, jehož prezidentem se stává Wu-pej-wáng, který si uvědomuje přelidněnost Číny a její budoucnost vidí v dobytí nových prostorů a jejich osídlení Číňany.

Román pokračuje výpravou učence Wang-veje do Chiganského pohoří, kde po řadě dobrodružství objeví zlato, platinu a kov lidium, z něhož se dá vyrobit Li-jongova hmota.

Li-jong se s pomocí svého hloupého sluhy Taa chystá vyzkoušet svá letadla. Dobře zamaskovaný Tao se však zmocní jednoho z nich a zároveň unese dívky Li a Yu, snoubenku inženýra Taj-kinga, který je Li-jongovým spolupracovníkem. Ale Li a Yu přemohou Taa, a když je Li-jong a Taj-king dostihnou, všechno je už vyřešeno. Na zpáteční cestě uspořádají závody s čínskými vojenskými letadly a svou závratnou rychlostí 600 km/hod. je nechají daleko za sebou.

Taj-king použil Li-jongem objevenou hmotu a vynalezl perpetuum mobile, takže Čína měla dostatek energie na to, aby ve městě

Taj-juen vystavěla obrovskou zbrojovku, v níž se vyráběla nová letadla vrhající paprskovité bomby a obojživelné tanky s raketami plněnými plynem.

Zároveň je Čína zbavena svého dědičného nepřítele Japonska, které zmizí pod vlnami oceánu po jediném strašném zemětřesení.

24.6.1961 vyhlásila Čína válku všem státům světa, včetně Československa. V Čechách byla válka posuzována s humorem. Autor zde ukazuje Čechy jako lidi, kteří všechno odsuzují a kritizují, jejich myšlenky jsou plné zmaru a beznaděje a nic jim není svaté. Odsuzují všechny a všechno. Jen Petr Skála, český voják, předvídá, že válka nebude lehká, neboť Číňané mají za co bojovat, bojují za půdu pro své děti, zatímco oni (Češi) nemají proč bojovat.

Svět byl rozhořčen postupem Číny, sjednotil se a vyhlásil všeobecnou mobilizaci. Štáb armád světa byl v Paříži, pozemní armády a letectvo se soustředily v Tomsku na Sibiři, americké loďstvo na Havaji a evropské loďstvo v Singapuru.

U Tomska se soustředila vojska Rusů, Francouzů, Němců, Turků, Portugalců, Čechů a Slováků i ostatních národů Evropy. Evropa byla obzvlášť hrdá na svou leteckou flotilu s 12.000 letadly o síle 6 milionů HP s nákladem 7.000 tun bomb.

Prvá zaútočila letecká flotila s cílem plynovým útokem zničit Peking. Nad pouští Gobi však byla obklíčena čínským letectvem, na dálku jim byly vypnuty motory a letadla bílých musela přistát na písku. Toto místo bylo vybráno pro tuto akci speciálně, aby ztráty na životech byly co nejmenší. Potom čínské letectvo zelenými paprsky dočasně oslepilo všechno evropské vojsko a přinutilo je ke kapitulaci. Ztráty byly minimální, jenom museli složit zbraně a vrátit se domů.

Podobně dopadla obě loďstva, jejichž posádky byly také dočasně oslepeny, pak přešly na nemocniční lodě a bojová flotila byla na dálku zničena.

Americký admirál, který dostal rozkaz rozstřílet všechno, co přijde před jeho děla, nebrat zajatce a nešetřit ženy a děti, je plný svatého rozhořčení: "Tak je to přece pravda! Číňané jsou vítězi. Ale ten ďábelský nápad oslepovati lidem oči na čas a vyraziti jim zbraně z ruky bez krveprolití! Vypadáme vedle nich jako řezníci. Jaká hanba pro nás! Jaké pokoření! Nejsou to přece jenom ďáb-

lové!... Kdo vyrazí v zápase odpůrci nůž z ruky a položí jej šetrně na zem, je gentleman. Ani Číňané jsou gentlemani! Kde se to v nich ale béře! Jak je to možné! Ne, ne, oni nejsou gentlemani, oni jsou úskoční, zákeřní, lstiví Asiaté! Pravý gentleman dá odpůrci ránu do čelisti, vyrazí mu všechny zuby a srazí jej k zemi!"

Podobní "gentlemani" v Evropě vypichovali internovaným Číňanům oči.

Čínské letecké eskadry si po celém světě vynucovaly potopení vojenských lodí a zničení všech zbraní. Byl uzavřen mír, jímž bylo vynuceno všeobecné odzbrojení a zničeno všechno letectvo. Číňané se zavázali, že zabezpečí svým letectvem světovou vzdušnou dopravu. Dále poražení zaplatili válečnou náhradu asi v takové výši, kterou mohl zaplatit každý běloch, když se na týden vzdal svých pamlsků. Číňanům bylo povoleno osídlovat neobdělávanou půdu a volně migrovat po celém světě.

Číňané pak nepřicházeli jako ničivá vlna, ale postupně. Brali každou práci, která se naskytla. Prodlák, holič, švec, krejčí, to byla jejich místa, a jejich služby byly brzy tak levné, že bílí v jejich konkurenci nemohli obstát. Všichni na ně nadávali, ale ochotně jejich práce využívali. Nikdo jim však nemohl odpustit to, že je odzbrojili a znemožnili válčit, jak na to byli zvyklí. V Austrálii, na Sibiři, v Kanadě a v USA, kde byla volná půda, vzniklo souvislé osídlení a v Kanadě dokonce "Nová Čína". Jinak všude panoval mír, blahobyt a technický rozvoj. Místní povstání a vraždy Číňanů byly tvrdě trestány jejich letectvem.

Ale bílí se nedali. Německý profesor Wiedermann objevil novou bakterii moru a ta se rozhodli použít jako zbraň proti Číňanům. Naočkovali všechno obyvatelstvo světa kromě Asiatů ochrannou látkou a vyslali stovky agentů, kteří v Asii a v čínských koloniích po celém světě rozhazovali drobné ampulky s choroboplodnými zárodky.

3.7.1987 vypukl v Pekingu strašný mor, který se okamžitě rozšířil po všech čínských osadách. Číňané příliš pozdě přišli na to, kdo je viníkem. Jenom několik bojovných vzducholodí v Kanadě odstartovalo, ale i jejich posádky zahynuly dřív než doletěly k Chicagu, jež bylo cílem jejich pomsty.

První akcí vítězů poté, co se Asie stala velkým hřbitovem, je vyslání tajných výprav, které měly mezi rozkládajícími se mrtvolami v Pekingu vyloupit národní banku a zmocnit se čínského zlatého pokladu. Jenže všechny výpravy zahynuly a až společná výprava vítězů přemohla poslední čtyři Číňany, kteří zahynuli v podzemí banky, ale stačili ještě zlatý poklad ukrýt.

Jeho objeviteli se pak stali dva čeští detektivové Žemlička a Škvára. Po vítězství byla Asie rozdělena na řadu čtverců a losem se určilo, komu bude který kraj patřit. Tak Irsko získalo Borneo, Kostarika Kamčatku, Norsko Afganistán apod. Československu připadla bývalá Holandská Nová Quinea (Jugoslávie obdržela zbývající britskou část) a poušť Gobi. Právě ta se ukázala být jedním z nejbohatších míst na světě, neboť se zde těžilo lidium, zdroj Li-jongovy hmoty, jejíhož tajemství se Československo zmocnilo. Žemlička a Škvára naleziště lidia ubránili proti množství zahraničních špiónů a uchránili tak monopol Československa.

Žemlička se také oženil s Mezkou Haničkou a podnikli svatební cestu na Čs. Novou Quineu, kde zažili řadu dobrodružství od znovuobjevení blbouna nejapného přes objevení diamantových dolů až po boj s bandou pašeráků a bandity. Žemlička všechno s přehledem zvládl. Tím však jeho starosti nekončily. Musel se také vydat po stopách německé tajné zbraně ponorkového letadla či létající ponorky do Afriky, kde odhalil německé pikle.

Mezinárodní situace se neustále zhoršovala. Popis velkolepého všesokolského sletu v Praze (letadla parkovala od Chebu až k Praze) jsou poslední optimistické stránky knihy. Pak vypukla válka všech proti všem a kniha končí apokalyptickým popisem zničené Prahy.

Lučanův román uvádíme jako zástupce ve své době módních utopistických románů, které se věnují "žlutému" nebezpečí. V Čechách jsou nejznámější romány Tomáše Hrubého V soumraku lidstva a Karla Zachara Vzpoura východu. Lučan se však od nich ostře liší a můžeme zde uvést slova O. Neffa: "Najdeme v něm (Lučanově románu) tehdy často frekventované téma rasové války, avšak Lučanovi nešlo o varování před žlutým nebezpečím. Naopak obdařil Číňany ideálními vlastnostmi a postavil je do kontrastu s pokryteckým a mamonářským společenstvím bílých."

Lučanův román by mohl být i dnes zajímavým čtením, kdyby se autor věnoval jenom zvolenému námětu. Často však odbočuje a věnuje mnoho místa popisu Číny, Bajkalu, Havaje, Egypta, Habeše a řady dalších zemí. V té době to možná bylo poučné, ale dnes jsou informace zastaralé. Dále autor věnuje řadu stran náboženským úvahám o zlu moderní doby a zkáze, která svět čeká.

Přes všechny výtky si však Lučanův román zaslouží naši pozornost pro svůj rozmach (děj se odehrává po celém světě) i pro svůj humánní náboj, jímž varuje před moderní válkou, která ve svých důsledcích může vést k zániku lidstva.

- eč -

Klíč k neznámé slovenské science-fiction

Jan Kresánek-Ladčan

PIESEŇ DŽINOV

(Trnava, Spolok sv. Vojtěcha, 1944)

Švédská akademie vyslala výpravu, vedenou profesorem Strahbergem a jeho žákem Vigarem Neegelsonem, do srdce Afriky hledat tajemné město. Došly však peníze a po smrti profesora pokračuje v hledání Vigar jen s malou karavanou. Na poušti v oáze potkává výpravu záporného hrdiny - Hovglera -, s kterým jde dr. Boecking a německá lékařka Heddy Rügersová. Druhého dne se výpravy rozcházejí, ale to už jsou Vigar a Heddy zamilovaní.

Vigar pokračuje v cestě vzdor varování domorodého sluhy, který prý slyšel zpívat džiny, malické duchy pouště, smuteční sbor. Skutečně se přižene bouřka, všichni domorodí badhri ho opustí a Vigar očekává smrt.

Druhou výpravu přepadnou v noci černoši a unesou ji. Vigar se probudí ve městě, které hledal, Bílém městě, plném krásných budov z bílého kamene. Ve městě vládnou černoši, všude je přepych a není tu vidět žádné chudáky. Ti jsou zavřeni v podzemí, kde jsou

obrovské lomy na bílý kámen. Mezi nimi je už i Heddy a ostatní. Jednou se povede Vigarovi se k nim dostat, ale jen co se shledá se svou milou, začne se země třást. To se znovu probouzí sopka, v jejímž kráteru bylo město Chabun postavené. S pomocí věrného sluhy se jim podaří dostat se na povrch a utéct do bezpečné vzdálenosti. Zemře jen zlý Howgler. Bílé město zanikne v proudech vyvěrající lávy.

- Klíč -

Jan Kresánek-Ladčan

... ZA NÁMI PÚŠŤ !

(Vyd. Spolok sv. Vojtěcha, Trnava 1947)

Alan Gregor Lloyd se vrací po válce z Evropy do Ameriky. Ve válce byl sestřelen a nyní se vrací se svou ženou Kate Lloydovou. Vracejí se do Salvoxany, metropole obou Amerik. Alan zjistí, že otec se zbláznil a sestra pracuje v chemické laboratoři.

Hned po válce začnou vyvíjet atomové zbraně. Totéž provádí i asijská velmoc, která získá dokumentaci této zbraně. Fu-tsi, velvyslanec nově vytvořeného orientálního státu, odmítá požadavky Ameriky a Spojených států evropských. Vyhrožuje. Bílí i žlutí se rozhodnou stejně - posílají přes severní pól letky s atomovými zbraněmi, které se navzájem ničí.

Alan se ženou žijí u sestry Charloty. Alana a Charlotu odvádí tajná služba, Kate zůstává sama. V obchodním domě zažije zemětřesení, způsobené atomovým výbuchem. Charlota je osvobozená. Je vyhlášen válečný stav.

K Americe se blíží asijská letka. Alan ji speciálním letadlem zničí, ale je zraněn a odvezen do nemocnice. Kate má rodit v téže nemocnici.

Zničená asijská letka byla lstí. Skutečná letka bombarduje Salvoxanu. Přežijí jen lidé v opevněné nemocnici. Do Charloty se zamiluje Joachim Prenk, pracovník tajné služby. Pomsta američanů

- bombardování hlavního města asijské velmoci. A opět se chystá odveta. Asiaté se vypraví zničit americké atomové středisko. Charlota mezitím vynalezne plyn, který neutralizuje atomovou bombu. Žlutí ji unesou. Alan a Joachim ji hledají.

Asiaté vedou útok ze vzduchu, ale hlavní síla je pod vodou - ponorky. Alan a Joachim na poslední chvíli zachrání Charlotu, která pak zachrání svět před jadernou katastrofou.

Vše dobře dopadne.

- Klíč -

Jan Kresánek-Ladčan

OHNIVÉ ZLATO

(Vyd. Spolok sv. Vojtěcha, Trnava 1945)

Děj románu se odehrává v osadě Errgen pod horským masivem Mt. Errgenu. Do nedalekého lázeňského městečka se má vybudovat nová železniční trať, podle vítězného návrhu ing. Juraja Čieravi. Projekt předpokládá prohloubení tunelu pod štítem Schreakhornu, všemi obávané hory. Na ni se vydá průvodce Artur Hoelke a zanedlouho i jeho dcera Alice, která ho chce odvrátit od úmyslu pokořit štít. Nevrátí se a lidé předpokládají, že skončili podobně jako už mnoho odvážlivců před nimi. Domorodí dělníci ze strachu odcházejí ze stavby, ale poté se kolem začnou ochomýtat lidé z chemické společnosti vlastnící zkrachovalou továrničku pod úbočím Schraekhornu.

Čierava se vydá do továrničky. Zde se střká s jejím majitelem francouzem Maasem, který ho žádá, aby nerušil klid hory stavbou tunelu. Juraj však ve stavbě pokračuje. Když začnou vrtat, zřítí se na dělníky lavina a Juraje zachrání prof. Maas, který má pod opuštěnou továrničkou vybudovaný obrovský výrobní komplex. Hora obsahuje chalkolit a smolinec, ze kterých se vyrábějí ohnivé zlato (tak Číňané nazývali rádium). Profesor byl během svého dlouhého pobytu na Východě zasvěcen do různých tajemství a přivezl si asistenta dr. Li-Song-Šea.

Fanatický Li-Song byl vlastně obávaným přízrakem hory. Ke svým pokusům potřeboval lidský materiál a obstarával si ho mezi odvážnými horolezci. Shodil i lavinu na stavbaře.

Východním mudrcům bylo už ve 2. tis. let známé, že radioaktivní záření se skládá ze čtyř druhů paprsků, mimo alfa, beta a gama i z paprsků života, Maasem nazývané "paprsky velké obrody". Pomocí nich zregeneroval buňky Jurajovy amputované nohy, která pak znovu přirostla.

Čieravův zástupce na stavbě pokračuje ve vrtání, přičemž vypustí z nitra hory jezero, tím se poruší rovnováha a zničí se celý komplex. Jurajovi se podaří zachránit Maasovy zápisky, Li-Song zahyne. Trať šťastně dobudují a na slavnostním otevření se sejdou všichni hlavní hrdinové - Juraj s manželkou Alicí, jejím otcem a profesorem Maasem, který mezitím dostal Nobelovu cenu. V Errgene vybudují sanatorium na léčení pomocí paprsků "Y".

- Klíč -

GRAVITACE BEZ KONCE

Vztah hmoty jak z hlediska vnitřní vazby, tak i k jejímu okolí se projevuje dvojím způsobem - elektromagneticky a gravitačně.

První z nich podmiňuje rozhodujícím způsobem strukturu hmoty, protože zajišťuje postavení elektronů vzhledem k atomovému jádru, umožňuje chemické reakce, takže je prakticky základem mikrosvěta, v němž se naopak gravitace nijak neprojevuje. Elektromagnetické síly navenek nepůsobí, protože udržují v rovnováze záporně a kladně nabité částice atomu.

Naproti tomu s gravitací se setkáváme všude. Její intenzita závisí pouze na hmotnosti objektu, takže ve svém důsledku je řídící silou celého vesmíru. Kdybychom se prokopávali ke středu země a zanechávali za sebou otevřený tunel, bude se gravitace, kterou pociťujeme na povrchu, postupně zmenšovat, až ve středu země zcela zmizí. Kdybychom však stlačili zemi na nepatrnou kouli, na jejímž povr-

chu bychom stlačili, gravitace by nás rozmačkala. To proto, že celková gravitace se nezměnila, ale pouze rozložila na menší plochu, takže její intenzita na povrchu zmenšeného tělesa by nesmírně stoupla.

To je ovšem čistě teoretická úvaha, protože objekt zhruba velikosti zeměkoule se nedá stlačit. Brání tomu totiž elektromagnetická vazba struktury atomů, na jejíž porušení nemůže Země vyvinout patřičný gravitační tlak (nemá dostatečnou hmotnost).

Pokud by se jednalo o slunce, byla by situace podstatně jiná. Jeho hmotnost je 334.000 krát větší než zeměkoule, takže sluneční gravitace je tak silná, že do určité míry deformuje i vnitřní strukturu atomů. Elektrony jsou přitlačovány blíže k jádru, takže celkový objem atomu se zmenšuje. Ovšem sluneční gravitační síla zase není natolik velká, aby elektrony stlačila až zcela k jádru, čímž by nastala vyšší fáze kolapsu hmoty (viz dále). Logicky by tedy mělo dojít ke zmenšení slunečního objemu (nikoliv jeho hmotnosti a gravitace), avšak thermonukleární reakce ve slunci vyvíjejí enormní teplotu, která sluneční hmotu zase jaksi "nafukuje". Za miliardy let však na slunci thermonukleární reakce ustanou, takže nic nebude bránit tomu, aby jeho gravitace se mohla ve svém působení na atomy plně projevit. Sluneční těleso, jehož průměr činí cca 1,400.000 km, se zmenší na kouli o průměru stokrát menším, tedy na 14.000 km. Bude tedy jen nepatrně větší než naše zeměkoule, ale zachová si při tom původní hmotu a samozřejmě i gravitaci. Zmenšením objemu se však jeho teplota zvýší natolik, že jeho povrch se rozžhaví doběla a vznikne "bílý trpaslík", na jehož zmenšeném povrchu gravitace stoupne desettisícckrát.

Bílý trpaslík není ve vesmíru nijak vzácným jevem. Přes svou intenzivní záři má jen nepatrný rozměr, takže první z nich byl objeven teprve v r. 1862, a podstata jejich vzniku objasněna až v r. 1914.

Naskýtá se otázka, proč kolaps bílého trpaslíka nepokračuje dále. Hmotnost a tím i jeho gravitační síla přece jen není tak velká, aby vyvolala další stlačení elektronů blíže k jádru atomu. Záporně nabité elektrony se vzájemně odpuzují a gravitace bílého trpaslíka nestačí na překonání tohoto odporu nad míru, které již bylo dosaženo.

Pokud však hroutící se hvězda je hmotnější než naše slunce, je situace jiná. V případě, že její gravitační síla je 1,4 kráte

větší než sluneční, překoná vzájemnou odpudivost elektronů a tyto jsou přímo vtlačeny do atomového jádra, jehož náboj je kladný. Elektrické náboje se tím vzájemně vybijí a vznikne neutron. Původní volný prostor mezi jádrem a obíhajícími elektrony, jehož velikost lze relativně srovnat s naší sluneční soustavou, se zcela zredukuje na pouhé neutronové jádro. Lze si to představit asi tak, jako kdyby celá naše sluneční soustava představující původní atom, se smrštila na velikost pouhého slunce, které v této analogii představuje atomové jádro.

Tato atomová jádra (neutrony) po ztrátě svého elektronového obalu jsou na sebe nahuštěny tak, že původní hvězda 1,4 krát větší, resp. hmotnější než slunce, se změní na kouli o průměru pouhých 14 kilometrů. Tím vzniká neutronová hvězda, jejíž gravitace je stále stejná jako měla původní hvězda, avšak vzhledem k zmenšenému povrchu relativně stoupla 10.000 000.000 krát.

Existence neutronových hvězd byla zjištěna teprve v r. 1969

Avšak ani neutronová hvězda není konečným výsledkem hvězdného kolapsu. Je faktem, že v daném případě jde o definitivní fázi, nicméně pokud jde o hvězdu s hmotností 2,5 krát větší než naše slunce, pak kolaps pokračuje dále. V důsledku strašlivé gravitace se hroutí i struktura neutronů, ale princip tohoto dění zatím zůstává záhadou. Lze jen předpokládat, že dochází ke kolapsu neutronů, což postupuje až do fáze, kdy veškerá hmota původní hvězdy je koncentrována do jediného bodu. Protože bod nemá rozměr, přičemž celková původní gravitace zůstává zachována, lze soudit, že ve vztahu k nehmotnému bodu nabývá nekonečné velikosti. Výsledkem je "černá díra", jejíž gravitační síle nic neodolá. Dokonce ani světlo nemůže uniknout z jejího dosahu, takže název "černá díra" je vystihující.

To znamená, že "černou díru" nelze ve vesmíru opticky objevit. Přesto existují dva způsoby, jimiž lze její existenci alespoň nepřímo dokázat.

Dvě hvězdy, které krouží kolem sebe, vytvářejí dvojhvězdí, kterých byla ve vesmíru zjištěna celá řada. Pokud však hvězda obíhá po kruhové dráze sama, je zřejmé, že cosi ji v tomto nepřirozeném pohybu udržuje. Lze téměř s jistotou předpokládat, že druhý partner tohoto dvojhvězdí kolapsoval v neviditelnou "černou díru".

Hmota, která se dostala do dosahu gravitace "černé díry", začne kolem ní opisovat sestupnou spirálu, až v jejím jícnu zmizí. Přitom ztrácí svou vlastní gravitaci, která se mění v jinou formu energie, a sice záření X. To je tak intenzivní, že je lze zjistit na vzdálenost tisíců světelných let.

Tak se stalo, že v r. 1962 zjistila průzkumná kosmická sonda existenci několika oblastí vesmíru, z nichž vychází silné záření, a to zdánlivě bez jakéhokoliv důvodu. Nejintenzivnější přicházelo z oblasti souhvězdí Labutě (Cygnus), a to z blízkosti hvězdy HDE 226868, která je asi pětkrát hmotnější než naše slunce. Tato hvězda obíhá po kruhové dráze, na níž je udržována neviditelným zdrojem gravitace asi desetkrát hmotnějším než je slunce. Spojíme-li obě skutečnosti, tj. intenzivní záření a oběh uvedené hvězdy kolem neviditelného hmotného objektu, lze oprávněně soudit, že v této oblasti se nachází "černá díra".

"Černé díry" menšího rozsahu nebo ty, které netvoří součást dvojhvězd, nelze zatím žádnými známými metodami objevit. Naskýtá se otázka, jaké množství těchto strašlivých pastí se v oblasti našeho vesmíru asi vyskytuje. Astronom Carl Sagan předpokládá, že jedná "černá díra" připadá zhruba na každých sto normálních hvězd. V průměru a zjednodušeně by to znamenalo, že jich je něco kolem miliardy a jsou od sebe vzdáleny asi 40 světelných let a od normálních hvězd asi dvacet.

Někteří astronomové jsou toho názoru, že v centru galaxií, kde jsou hvězdy na sebe nahuštěny, se musí nalézat "černá díra", která do sebe nassává vše ze svého okolí. Tím se neustále zvětšuje, až dosáhne takové intenzity, že pohltí celou svou galaxii. Střed naší galaxie je zastřen oblaky hvězdného prachu, takže v tomto případě, který by jinak byl v rámci našich možností, tuto teorii nelze ověřit.

V r. 1963 objevili astronomové zvláštní kosmické objekty, které nazvali "Qasary", což je zkráceno z "quasi star", tj. zdánlivá hvězda. Přestože jsou od nás vzdáleny miliardy světelných let a jsou relativně malých rozměrů, září intenzivněji než celá galaxie. Co však může být daleko menší než galaxie a přesto zářit stokrát jasněji? Podle některých teorií se jedná "o černé díry" nepředstavitelných rozměrů které proto do sebe nassávají nesmírná množství okolní hmoty, a ta při anihilaci vydává ono intenzivní záření.

Otázkou ovšem zůstává, proč se v tomto případě ono záření projevuje jako obyčejné světlo.

Představy o tom, co se stane s hmotou pohlcenou "černou dírou", zůstávají prozatím na úrovni kvalifikovaných spekulací. Podle jedné z nich hmota podléhá relativistickým jevům v tom smyslu, že doba jejího průchodu "černou dírou" se zpomaluje. Při nekonečně velké gravitaci černé díry by se tedy doba průchodu prodloužila do nekonečna, ovšem z hlediska externího pozorovatele by naopak průchod trval nekonečně krátkou dobu.

Podle jiné teorie hmota, která prošla tunelem černé díry (který může vyúsťovat kdekoliv jinde ve vesmíru) je při výstupu provázena explozivním výronem energie projevujícím se intenzivním světelným efektem, který je někdy označován jako "bílá díra". Protože qasar se rovněž vyznačuje mohutným světelným zářením, je zcela možné, že není obrovskou "černou dírou", ale naopak jejím vyústěním čili "bílou dírou".

Podle Saganových úvah by bylo jednou v daleké budoucnosti možno použít "černých", resp. "bílých děr" k mezihvězdným nebo i mezigalaktickým spojením a cestám. Ovšem za předpokladu, že bude objeven způsob, jak čelit jejich gravitačnímu působení a důsledkům časové relativity. V každém případě jejich další studium by nám mohlo poskytnout odpověď na řadu otázek z oblasti záhad gravitace.

Přihlédnutím k článku I.Asimova vydaném v edici Pocket Book N.Y. USA v roce 1978 - zpracoval -MM-

HOST

KNIŽNICE VĚDECKOFANTASTICKÝCH PŘÍBĚHŮ

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ DĚTSKÉ KNIHY

Pozornosti zvídavých fanoušků i zasvěcených odborníků jaksi unikla skutečnost, že od roku 1955 existovala u nás také specializovaná edice vědeckofantastické literatury, bohužel nejenom první, ale také poslední. Od té doby totiž (přesněji v posledních řekněme deseti letech) pronikla sci-fi do edičních plánů řady našich

nakladatelství a usadila se pevně v jejich některých edicích (namátkou jmenujme edici Omnia nakl. Svoboda, Třináctku Mladé fronty, Saturn Ládvového nakladatelství), ale přesto, že v nich někdy zaujímá důležité až dominantní postavení (jako v Saturnu), charakter specializované edice nemají. Knižnice vědeckofantastických příběhů SNDK (dnešní Albatros) byl jiný případ.

Bohužel, archivní materiály, které by se vztahovaly k jejímu vzniku a další existenci potažmo i zániku se v podnikovém archivu Albatrosu nezachovaly. Patří totiž do kategorie V (jako výběr), kdy je na rozhodnutí archivaře, zda přijdou do skartu nebo ne, a vezmeme-li v potaz, že právě v té době se měl celý podnik stěhovat ze Smíchova do (tehdy) nové budovy na Perštýně, jistě se všichni snažili ulehčit si práci, jak jen mohli. Ostatně, v archivech jiných našich nakladatelství to pohříchu nevypadá jinak, a to se nestěhovaly nikdy. Naše mladé čtenáře, kteří jsou zvyklí vídat prosklenou budovu na rohu ulic Národní a Na Perštýně od útlého dětství a mají proto dojem, že tam stojí odjakživa, musíme upozornit na to, že tomu tak není. Ba ti z nás velebných kmetů, kteří se dožili požehnaného věku čtyřicetí a více jar, dokonce pamatují, jak se stavěla.

Nicméně k věci. Dr. Vl. Svoboda, dnešní zástupce šéfredaktora a tehdejší redaktor edice a dnes tedy pamětník dosvědčuje, že knižnice vznikla jaksi samovolně, že nešlo o promyšlený a programový ediční počin. Jistě, jistý záměr tu byl: pokusit se orientovat zájem předpubertálního až adolescentního čtenáře na technické a přírodní vědy, které byly tehdy považovány za profilující součást středního a vysokého školství. Tehdejší převážně technicistně-romanticko-dobrodružná sci-fi klasické, české a sovětské provenience se k tomu hodila znamenitě. A tak vyšla jedna kniha, po ní další a další, až vznikla řada.

O tom, že původní záměr byl sledován důsledně, svědčí seznam titulů, které v knižnici vyšly a který je otištěn níže. Všimněme si, že z verneovek jsou vybrány ty, jejichž technické a přírodovědecké zaměření je obecně známé, stejně známé je i postavení Fr. Běhounka, raných pracích Lemových atp. Leč jak opět připomíná dr. Svoboda, sci-fi měla původně dosti úzkou čtenářskou základnu. S rychlostí, kterou s uspokojením kvitovalo obchodní oddělení, se prodali jen Lemovi Astronauti, takže celkový komerční výsledek byl

řekněme rozpačitý. Na to se tenkrát ovšem tak nehledělo a nakl. Albatros na to naštěstí jako vydavatel dětské knihy nehledí příliš ani dnes. Inu, časy se mění a lidé s nimi ...

A stejně jako knižnice vznikla, tak i zanikla. V roce 1960 vyšel Beljajevův Ariel a jak se ukázalo, stal se i posledním titulem celé knižnice. Nicméně i tak: dvanáct titulů za šest let (a celkem třináct knih) dává na tehdejší dobu více jak slušný průměr 2,16 knihy na rok, dnes povětšině sběratelských kuriozit.

Knižnice vědeckofantastických příběhů, od roku 1955
redaktoři I. M. Jedlička, J. Růžička, Vlad. Svoboda

1. J. Verne: Ocelové město (1955)
2. J. Verne: Tajemný hrad v Karpatech (1955)
3. V. Ochotnikov: Ve světě objevů (1955)
4. S. Lem: Astronauti (1956)
5. I. Jefremov: 7 podivuhodných příběhů (1956)
6. F. Běhounek: Akce L (1956)
7. V. A. Obručev: Plutónie (1956)
8. J. Verne: Na kometě (1956)
9. V. Bragin: V zemi obřích trav (1957)
10. F. Běhounek: Robinzoni vesmíru (1958)
11. R. Moric-I. Vano: Případ Tubercilín (1958)
12. S. Lem: Astronauti - 2. vydání (1959)
13. A. Beljajev: Ariel (1960)

Za laskavé přispění při sbírání podkladů pro tento článek jsem zavázán díkem dr. Vl. Svobodovi, zástupci šéfredaktora nakladatelství Albatros a pí A. Tupé, vedoucí podnikového archivu tamtéž.

- WF -

HOST

FANTASTIKA A SCI-FI Z HLEDISKA GENOLOGIE

Mezi ctiteli fantastiky (dále F) a sci-fi (dále SF) se zpravidla setkáváme se dvěma diametrálně odlišnými postoji, ve svých krajnostech z vědeckého hlediska značně naivními. První bychom mohli nazvat antiteoretický, druhý pak hyperteoretický. Oba jsou svým způsobem pochopitelné, ale oba ústí zcela zákonitě do téže slepé uličky nedialektického myšlení.

Antiteoretické hledisko je charakteristické zdůrazňováním tzv. praxe, "selského rozumu", odvoláváním se na tzv. společenskou evidenci (postoje běžných čtenářů - aniž by je kdo socilogicky zkoumal) a končí obvykle tautologií: "Fantastika (popř. sci-fi) je to, co za ni (F, SF) čtenáři považují".

(To co se pod tímto názvem vydává, co tak bývá zařazováno, hodnoceno atd.) Tento postoj nacházíme - i když ne v krajní formě - i v pracích znalce na slovo vzatého jakým je O. Neff. I on napíše knihy, které jsou v podstatě dějinami žánru, ve kterých prohlásí, že je "svým založením praktik", a že "teoretické závěry přenechá specialistům" (Všechno je jinak, Praha 1986, s. 8.).

Nejde tu samozřejmě o to, že jako praktik by musel O. Neff psát pouze literaturu samu a nikoli její dějiny. Jde o to, že jako historik se nemůže teorie zbýt. Nelze přece psát historii něčeho, čehož podstata, vymezení a hranice mi unikají. Na štěstí zůstává toto prakticistní bagatelizování teorie většinou pouhou proklamací a v textu samém se teoretické myšlení nejenom běžně uplatňuje, ale je zde dokonce i řada zajímavých a někdy přímo konstruktivních teoretických doporučení.

Na omluvu těchto přístupů je třeba ještě uvést, že zdrcující převaha historického myšlení nad teoretickým je charakteristická pro celou naši uměnovědu po II. svět. válce (s výjimkou muzikologie), a že stále existuje řada renomovaných historiků různých druhů umění, jejichž práce dokládají neschopnost či neochotu přijmout dialektickou propojenost historie a teorie jako nezbytný výchozí fakt. (Teorie se samozřejmě neobejde bez znalosti historického ma-

teriálu.) Zjednodušeně řečeno: historie ukazuje jev v jeho proměnách, teorie v jeho stálosti. Historie nutí teorii, aby obsáhla všechny vyskytnuvší se rysy, teorie nutí historii, aby se zabývala příslušnou oblastí v celé její šíři, ale zároveň jenom v ní, aby se nerozplynula ve "všechnoismu".

Hyperteoretická krajnost je snad ještě horší a má hned dva směry. První spočívá v malé znalosti literatury vůbec a vede obvykle k tomu, že se mluví např. o fantastické literatuře bez vědomí o tom, že nejenom v minulosti, ale i v současnosti vzniklo a vzniká množství děl, která přísní "teoretikové" žánru vůbec neznají a neberou v úvahu. Druhý je dán naivní představou, že teorii žánru lze budovat jen a jenom na jeho půdě, že není třeba brát v úvahu přinejmenším umění vůbec, nejenom jako materiál, ale i s jeho již existující vědeckou nadstavbou - obecnou teorií umění. Jistě, je tu i myslitelná logika nerozporná a nevyvratitelná alternativa - teorie, jejíž autor by prohlásil, že příslušnost F a SF do sféry umění jej prostě nezajímá, že prostě zkoumá svůj předmět "an sich". Náznaky takového postupu se občas vyskytnou, ale nikdy nejsou důsledné. Nikdy se totiž nevyhnou používání pojmů obecné teorie umění - především pojmů literatura a žánr.

V každém případě následující text bude naopak usilovat o co nejdůslednější sepjetí s teorií umění, především s tou její disciplinou, která se nazývá taxonomie umění, tedy s naukou o pojmech a jimi označovaných třídách děl. Součástí taxonomie umění je pak i genologie - nauka o literárních žánrech.

Problém superžánrovosti

Není sice v našem případě zdaleka tím největším, ale při metodickém postupu od obecného (umění) k zvláštnímu (F + SF v literatuře) nelze začít jinde.

Jsou žánry, se kterými se setkáváme pouze v jednom nebo ve dvou druzích umění a jsou jiné, které shledáváme ve více druzích nebo dokonce i ve všech. Ve druhém případě pak hovoříme o superžánrech, a to je i náš případ. Pro naši aktuální potřebu nemusíme taxon druh umění nijak zvlášť upřesňovat, postačí, uvedeme-li že jeho kritérium je materiál užívaných vyjadřovacích prostředků. V základním,

nejběžněji užívaném "patře" tohoto taxonu se zpravidla mluví o literatuře, výtvarných uměních, hudbě, divadle, kinematografii (též screen art, ekrannoje iskusstvo, projekční umění - ať již je zde médiem či reprotechnikou cokoli - film, televize, video ap.), a fonografii (umění zvukové inscenace, např. rozhlasová hra nebo recitace, opět bez ohledu na medium - rozhlas, deska, kazeta ap.).

Superžánry procházejí tímto dělením napříč, přičemž zachovávají své obsahové (tématické) charakteristiky a mění se pouze materiál a tím i "jazyk" sdělování příslušných informací. O SF v literatuře, filmu a divadle není jistě třeba nikoho přesvědčovat. Jinak je to ovšem s pozorností, kterou těmto druhům scifisté věnují v těch případech, kdy nejde o zfilmované či "zdivadelněné" (zinscenované) literární dílo. Je třeba si uvědomit, že zde dokonce vznikají i druhotné literární hodnoty (scénáře, libreta, dramata, rozhlasové hry), které svou uměleckou hodnotou zdaleka nejsou zanedbatelné. Řada takových děl vznikla zvláště v oblasti umění pro děti a mládež, v rozhlase, ve filmu i v divadle (např. P. Grym: Ještě jeden Hurvínek, hráno v Divadle S+H nebo z poslední doby scénář D. Fischerové a V. Chytilové k filmu Vlčí bouda).

Nezanedbatelným polem pro F + SF je i výtvarné umění, a zdaleka to nemusí být pouze v comics nebo v ilustracích literatury. Můžeme začít třeba H. Boschem a přes symbolisty a surrealisty dojít až do současnosti. F + SF tematice se nevyhnuly ani tzv. abstraktní (nezobrazivé, nefigurativní apod.) superžánry, nejenom ve výtvarném umění (např. slavné Kupkovo "Kosmické jaro", ale i v hudbě, která dnes již běžně užívá i "technických zvuků" při znázorňování příslušné tématiky. (A opět to zdaleka není jen hudba k filmům, rozhl. hrám apod., jsou zde i skutečné - nikoli "soap" - opery.)

Vraťme se však nyní k literatuře a sestupme v její druhové strukturovanosti o patro níž; nalézáme zde tři základní druhy: prózu, poezii a drama (přičemž drama, složené ze jmen postav, přímých řečí a příp. scénických poznámek, může být opět napsáno prózou, ve verších nebo i střídavě).

Zabývají se ctitelé fantastiky alespoň literaturou v celé její šíři? Myslím, že ne, protože dramata jsou uváděna minimálně a z děl ve verších se zpravidla píše jenom o těch nejstarších (Odyssea),

poezie tohoto a minulého století jakoby neexistovala, ačkoli právě v ní nastal v romantismu nebývalý boom F + SF témat (Neruda napsal přímo Písně kosmické). Námitka v tomto smyslu, že scifisty zajímá pouze epika (příběhy) a nikoli lyrika, neobstojí, protože i řada básní má epický charakter, má příběh i hrdiny - o dramatech nemluvě.

První dílčí závěr: téma (témata) F + SF zakládá ve sféře umění superžánr, všechny druhy umění se jich mohou svým způsobem zmocňovat a také to více či méně činí. Díla F + SF jsou buď uměním nebo jsou alespoň v jeho sféře, jsou k němu vztažena (kunstbezogen), jsou uvažována v jeho kontextu.

Žánr 1 a žánr 2

Žánrová problematika taxonomie umění je nejenom velice složitá, ale i velice rozsáhlá, její zkoumání je náročné jak kvalitativně, tak i kvantitativně. O tom druhém nás snadno přesvědčí evidentní skutečnost - v obecném jazyce funguje běžně daleko víc pojmenování žánrového charakteru (názvů pro různé množiny uměleckých děl, které patří do žánrové taxonomické řady) než v celé ostatní taxonomii umění dohromady, a to i tehdy, zůstaneme-li pouze na půdě literatury. Toto kvantum i různost uplatňovaných hledisek nás nutí k další stratifikaci uvnitř taxonu žánr, nikoli jednoduše stupňovité (do "pater", jako tomu bylo v případě taxonu druh), ale vzájemně se křížící. Přitom ovšem, stejně jako při rozlišování druhů, vycházíme výhradně ze zkoumaných děl samotných, nebereme v úvahu ani způsob a okolnosti jejich vzniku, ani fungování (těmito charakteristikami se zabývají jiné taxony).

Žánr 1 bychom mohli nazvat žánrem formovým, neboť uplatňuje především hledisko tektoniky, makrostruktury díla (a tedy i jeho rozměrů), s důrazem na formu. V literatuře se pomocí jeho pojmů označují rozměry a formy děl: epos, román, novela, povídka, esej; někdy jde o specifická označení forem poezie (sonet, gazel, rondeau), ale často není druh (daný materiálem - próza, verše) podstatný, neexistuje žádný obecně přijatý úzus, že například epos má být ve verších a román v próze (kupř. Puškinův Evžen Oněgin má přímo podtitul "román ve verších", což ovšem zároveň poukazuje k tomu,

že právě tato "veršovanost" je tu přece jenom pociťována jako něco nezvyklého ve vztahu k pojmenování román).

Pojmenováními žánru 1 jsou samozřejmě i názvy textů pro divadlo, pokud jimi rozumíme určení rozsahu - aktovka, celovečerní drama apod., totéž samozřejmě platí i pro film.

Makrostrukturálně žánrový (formový) charakter mají ale i všechna pojmenování, týkající se počtu částí (kapitol, dějství, dílů, pokračování), ať již absolutní nebo relativní (trilogie, tetralogie, pentalogie; cyklus, série, seriál). Zde však pozor: tyto názvy patří do žánru 1 pouze z hlediska strukturovanosti děl (rozsah a počet částí, jejich návaznost a tedy důležitost či nedůležitost zachování určitého pořadí atp.). Naopak ty charakteristiky, které se týkají způsobu prezentace a konzumu (přerušovanost, délka časových odstupů, pravidelnost atp. - závažné zvláště u pojmu seriál) nepatří vůbec do žánrového taxonu, ale do taxonu funkční oblast.

Jak patrno, pro předmět našeho momentálního zájmu není žánr 1, ani jeho pojmy nijak zvlášť důležitý, díla F + SF se vyskytují nebo mohou vyskytnout téměř všude. Nejfrekventovanější bude zřejmě žánr povídky, oproti jiným oblastem literatury jsou tu však relativně velice časté i rozsáhlé skladby - vícedílné romány, cykly, seriály. Souvisí to pravděpodobně s větší vazbou na periodická média - časopisy, rozhlas, televizi, konečně F + SF seriály existovaly již v němém filmu, v době, kdy se dala předpokládat pravidelná návštěva kina.

O to důležitější je pro nás žánr 2, uplatňující především hledisko tématiky, námětu a nakonec i přímo obsahu díla. Sem zřetelně patří i oba námi koumané pojmy (fantastika, sci-fi) a pojmy jim příbuzné, příbuzné právě v kritériích, na základě kterých jsou díla tříděna do jimi pojmenovaných množin (tříd), prostě pojmy taxonu žánr 2. Svým počtem přesahují všechna ostatní pojmenování v oblasti umění proto, že se mohou vztahovat k veškerému bytí, právě tak, jako umění samo. Jejich počet nikdy není konečný. Označují nejenom nejrůznější principy a způsoby nazírání jsoucna (různé "úhly pohledu", různá hlediska) a různé historicky vzniklé typy obsahových struktur, ale též nejrůznější třídy entit, které všechny mohou být námětem uměleckých děl. Je tu řada pojmenování již vžitých a sjednocených, ale daleko více je těch, která se sice užívají, ale úplné jednoty v jejich významu a tedy ideální informační

situace tu zatím dosaženo není a navíc další a další stále vznikají v souvislosti s proměnami světa a s nárůstem lidského vědění o něm.

Při tomto obrovském, nepřehledném a zahlcujícím množství se zdá být účelné zavést ještě jednu typologickou dichotomii, která nám obsahový žánr rozdělí na žánr obecného rázu (žánr 2a) a žánr námětový (žánr 2b). Jak ukážeme dále, je takové rozdělení zvláště výhodné při řešení vztahu pojmů fantastika a sci-fi.

Žánr 2a. Do žánru obecného rázu zahrnujeme superžánrová pojmenování (týkají se většinou více druhů umění) děl, která spojuje způsob pohledu na svět a jeho zobrazování. Je to genologické uvažování, které nacházíme již v Aristotelově Poetice, knize, věnované převážně žánrové problematice. Hovoří se tu o dramatech, která líčí lidi buď takové, jací jsou, nebo horší, než jsou, nebo jací by měli být. Hovoří se tu i o komedii a tragedii, dvou z nejstarších a nejvžitějších pojmů žánru obecného rázu. Jistě, později vznikla i tragikomedie, ale i dnes relativně s jistotou od sebe komedii a tragedii rozlišíme, přinejmenším podle přítomnosti či nepřítomnosti tragického vyústění (hrdina hyne nebo ztrácí smysluplnou životní perspektivu). Již zde je ovšem třeba si uvědomit, že většina pojmů v oblasti umění má neostré (tzv. disperzní) hranice, a že pro pojmy žánrové to platí víc než pro většinu ostatních. Neostrost okrajů nezakládá však žádnou vědeckou méněcennost třídění, postačí, má-li každá množina pevné, konzistentní jádro.

Komedie a tragedie se tedy liší převahou komického nebo tragického v příslušných dílech. Není snad nutné tyto pojmy dále vykládat - zůstaňme u takto tautologického vymezení a postupme raději k dalším příkladům. Aniž bychom je široce vysvětlovali, poskytnou nám totiž ve svém úhrnu dosti instruktivní představu.

Rozsáhlými, dvojpólovými žánry jsou například: epika a lyrika (do značné míry se překrývající s žánrem syžetovým a nesyžetovým) - zde nás bude jistě zajímat hlavně epika; dramatické a nedramatické (v antickém slova smyslu - podle toho, je-li zobrazováno jednání lidí nebo ne); realistické a nerealistické, podle realističnosti zobrazovaných jevů (což je jistě do značné míry subjektivní) - tím ovšem nemáme na mysli realismus jako umělecký sloh, nýbrž určitý žánrový proud, procházející celými dějinami umění. V každém

období můžeme nalézt a ukázat díla realistická i nerealistická, od antiky až po dnešek.

Žánr 2a má ale i menší třídy, které jsou mnohem detailněji, ale stále ještě velice obecně (vzhledem k námětu) určeny. Jsou to např. pohádka, legenda, pověst, balada, parodie, satira, tajemný příběh nebo i žánr jednoho autora - romaneto (J. Arbes, název vymyslel J. Neruda z italštiny, ale neznamená "malý román" - to by patřil do žánru 1). Tyto žánry jsou v odborné literatuře mnohem přísněji a ostřeji vymezeny, než jak tomu bývá v běžné komunikaci. To je dáno logickým úsilím odborného jazyka o pojmovou čistotu a jednoznačnost. Není tu přitom rozhodující žánrové určení autora nebo editora, záleží pouze na charakteru díla. Tak u pohádek se předpokládá kladné zakončení, a proto například zdaleka ne všechny Andersenovy příběhy jsou považovány za pohádky, aniž by to ovšem cokoli měnilo na jejich umělecké hodnotě. Vůbec je třeba zdůraznit, že všechna dosud uvedená druhová i žánrová pojmenování mají čistě technický charakter, nemají žádné hodnotové aspirace. (Komedie není a priori ani lepší, ani horší než tragedie, epika než lyrika atd.)

Můžeme ukázat i některá další žánrová určení tohoto typu, která sice nejsou obecně vžitá, ale jsou srozumitelná a případ od případu se užívají. Je to například podle doby děje (minulost, přítomnost, budoucnost), podle fiktivnosti (fikce - nonfikce, literatura faktu), často ve spojení s pojmenováním typu žánr 1 (historická povídka, román ze současnosti).

Žánr 2b, žánr námětový, není třeba obecně popisovat, pouhý výčet několika názvů bude dostatečně ilustrativní: detektivka, krimi, horror, thriller, kovbojka, western, sci-fi; v přídavných jménech jsou to milostný, válečný, budovatelský, špionážní, letecký, automobilistický, dobrodružný, katastrofický, pornografický, utopický, vědecký či vědeckotechnický atd. - román, povídka, ale i pohádka nebo epos.

Smysl těchto názvů (a jejich tříd) je nutně dán tím, že zůstanou relativně malé, že nebudou mít (resp. jejich ctitelé) "Imperialistické tendence. Námět, daný názvem, musí zůstat v celku díla do značné míry v dominantní pozici, jinak by se žánr bezbřeze rozplynul do moře okolní literatury. Není tedy např. účelné zařazovat Zločin a trest pro jeho zápletku do žánru krimi a stejně Oidipius ne-

ba Naši fariantí nejsou detektivky, ačkoli se zde po značnou dobu pátrá po pachatelích. Ani Shakespearův Titus Andronikus nebývá přes proudy krve označován za horror.

Po takto zevrubném zpřehlednění situace můžeme nyní konečně seriózně přistoupit k řešení vztahu mezi pojmy sci-fi a fantastika. Pojem SF patří zcela evidentně do námětového žánru, o tom nemůže být pochyb. Je to typ vědecké literatury (ve smyslu beletrie, nikoli odborné literatury), i když ona kritéria či charakteristiky vědeckosti mohou být velice vágní. Pokusíme-li se precizovat známý Lhotákův bonmot, můžeme říci: Jestliže postava děje po vypití určitého nápoje vyroste náhle desetinásobně, jde buď o pohádku (nápoj donesl kouzelník nebo hodný dědeček) nebo o sci-fi (nápoj zhotovil vědec nebo alespoň alchymista). Byl-li nápoj zhotoven kmenovým šamanem, je to nerozhodné.

Abychom věc dále nekomplikovali, přiznejme charakter "vědeckosti" prostě těm textům, které řešení zobrazovaných fenoménů za vědecké samy prohlásí, a přistupme raději k pojmu fantastiky, který je zřejmě pro celý problém rozhodující. Fantastika, fantastický příběh. Do kterého žánru toto označení patří?

Naše dosavadní uvažování ukázalo myslím přesvědčivě, že v úvahu připadá pouze žánr 2a - žánr obecného rázu. Jinými slovy: má-li být fantastičnost hlavním identifikačním kritériem určitého syžetového literárního díla, může být toto dílo pouze fantastické nebo non-fantastické. A ještě jinak: v celých dějinách literatury můžeme celkem pohodlně vysledovat proud fantastických a proud non fantastických děl, a přestože se občas neshodneme (neboť jsme se předem přesně nedohodli na tom, co považujeme za fantastické a co ne), bude toto dělení ve svém celku v podstatě intersubjektivní.

O správnosti této úvahy svědčí především množství knih i článků o fantastice, které sem běžně zařazují Epos o Gilgamešovi, Odysseu, Hobbita, Mistra a Markétku apod. Stejně by sem ovšem mohli zařadit i Illiadu, Starý zákon, Nový zákon, některá díla Shakespearova (především Bouři), Kafkova (Proměna), Garcíi Márqueze a d.

Kupodivu nebývá zmiňován Goethův Faust, málokdy Gogol. Nebývá toho vůbec zmiňováno mnoho a tato slepota vůči vysloveně fantastickým dílům se zpravidla stupňuje směrem k současnosti. Proč se vytrácejí autoři evidentně fantastických příběhů ze seznamů s příchodem XX. století? Protože patří k tzv. hlavnímu proudu? Proč Komen-

ský ano (v tzv. superseznamu) a proč ne třeba Nezval, Wolker (O milionáři ...), Holan, Němcová, Erben, Mácha, J. K. Tyl (není snad Strakonický dudák fantastický? - žánr "pop music a magie"), Kvapil (Rusalka), Drda, Jirásek, V + W (např. Golem), V. Blažek (Třetí přání), K. Michal (Bubáci pro všední den) a další a další. V roce 1976 vyšel v Odeonu sborník Tajemné příběhy v české krásné próze 19. století. Jsou v něm převážně fantastické příběhy od 18 autorů, ale v "superseznamu" je jich jen 5.

Tato situace je samozřejmě genologicky a tím i terminologicky neudržitelná. Není možné podle v podstatě téhož kritéria (závažná přítomnost fantastických prvků v ději) některá díla do žánru fantastiky zařazovat a jiná nikoli - jak se nám to hodí. Je příznačné, že se bez uzardění hovoří o fantastice a hlavním proudu jako o dvou odlišných třídách. Jestliže jsme ale do fantastiky spolehlivě zařadili řadu vynikajících děl světové klasiky (tedy "hlavního proudu"), není důvodu, abychom s tím náhle ve 20. století přestali jenom proto, že Burroughs do ní nevstoupil a ani nevstoupí.

Jsou jenom dvě možnosti: buď konstituovat a nadefinovat nějaký nový, novodobý žánr, anebo se smířit s tím, že fantastická literatura reprezentuje obrovské procento veškeré dosavadní literární tvorby. Je přitom silně nepravděpodobné, že by bylo možné vytvořit nový žánr typu 2a - obecného rázu - to plyne již z jeho podstaty - a značně obtížné bude i vytvoření nového žánru typu 2b - námětového, tak, aby ihned nezahrnul i řadu děl starších, patřících opět k "hlavnímu proudu". Vždyť jak lze např. principiálně odlišit díla žánru "meč a magie" od řady pohádek, např. ze sbírky Tisíc a jedna noc?

Fantastika se tedy ukázala být pojmem ne právě moc účelným, neboť zahrnuje nepřehledně mocnou množinu literárních děl (Polovinu? možná míň, možná víc). O to snazší je situace pojmu sci-fi. Je prostě jednou z podmnožin fantastiky (zásadně ne synonymem!!!), spolu s většinou pohádek, horrorů atd. Anebo jinak: je to průnik fantastiky a vědecké literatury.

Do fantastiky bývá dnes ovšem zařazováno množství děl, ve kterých se věda vůbec nevyskytuje nebo jen okrajově. Daleko důležitější v nich bývá čas děje. Pro tato díla by pak byly výhodnější názvy jako futur-fiction (FF), popř. post-fiction (PF). Ani zde

bychom se ovšem nevyhnuli kontaminaci s množstvím děl "hlavního proudu", např. s různými utopiemi a dystopiemi.

Podobně by bylo třeba odlišit díla, kde nejde ani o vědu, ani o čas, ale o místo. Platí to např. i o Gulliverovi a Robinsonovi (především 2. a 3. díl).

Otázka uměleckých hodnot

Domnívám se, že příčinou současného pojmového zmatku v oblasti fantastiky je jistá neblahá kombinace izolacionismu a komplexu méněcennosti. Tento komplex velel anektovat některá vrcholná díla světové klasiky a tím potvrdit jazykově sémantickou orientaci pojmu - fantastika je každá literatura, která je výrazně fantastická. Šovinistický izolacionismus a strach ze srovnání, z konfrontace se špičkami soudobé literatury pak vedl k omezení "záborů" v podstatě 19. stoletím. Tento trend šel dokonce tak daleko, že umělecky nejlepší autoři SF (Čapek, Bradbury) byli mnohdy z fantastiky vykazováni, aby ji "nekazili literaturou".

Z dosavadního výkladu je zřejmé, že chápeme-li pojem fantastika v dostatečné šíři, nemá smyslu diskutovat o hodnotnosti žánru, stejně jako v případě epiky nebo satiry. Při dostečné šíři záběru by podobná debata neměla smysl ani v případě sci-fi. Vynořuje se tu ale bohužel jiný problém, totiž právě problém smysluplnosti takové šíře.

Již dříve jsme upozornili, že vymezení žánrů typu 2b - námětových - je dosti delikátní záležitost. Nesmí se šířit do bezbřehosti, jinak by takové pojmenování ztratilo svou komunikační funkci. Ve svých důsledcích to ovšem znamená nutnost přílišné koncentrace díla na námět. Námět se stává cílem, nikoli prostředkem. Detektivka je soustředěna na pátrání po zločinci, horror na zobrazení či vyvolání hrůzy, podobně katastrofický román nebo film na líčení katastrofy (společenské příčiny jsou odsunuty stranou), budovatelský román je soustředěn na budování, milostný na milování atd. Zjednodušeně řečeno, vytrácí se člověk, cíl a úběžník každého skutečného uměleckého úsilí je nahražen tím, co mělo být pouhým prostředkem. Jenom v takové situaci může pak být při hodnocení díla nejdůležitější originalita, původnost, nové syžetové konstrukce. (Z tohoto hlediska by od Shakespeara pes kůrku nevzal.) Avšak skutečná plno-

hodnotnost literárního díla, a pro sci-fi to platí stejně jako pro kterýkoli jiný žánr, neodvisí od originality, ani od toho, nakolik předběhlo dobu či ostatní autory žánru, ale především od toho, nakolik dokáže postihnout lidskou situaci ve světě, nakolik je všeplatné, aby se mohlo stát dílem nadčasovým, klasickým, věčně živým. Tato neúprosná prověrka časem nemá samozřejmě s originalitou nic společného (každé dílo je singulární).

Z hodnotového hlediska se tedy ukazuje, že námětové žánry jsou v relativně bezvýchodné situaci: chtějí-li se díla vyhnout jednostrannosti, zpochybňují svou příslušnost k žánru, a koncentrují-li se na námět, omezují zase své šance na umělecký úspěch. Věc je o to složitější, že mnoho čtenářů preferuje spíše dodržení žánrových kritérií než specificky umělecké hodnoty.

Není na nás, abychom někomu radili - autorům, ani čtenářům. Můžeme jenom konstatovat, že postavení literárně špičkových děl v námětových žánrech bývá z hlediska žánru samého spíše okrajové než centrální, že vynikající díla nacházíme zpravidla spíše na oněch disperzních okrajích třídy než v pevném, konzistentním jádru složeném z "čistých", typických případů. Vědeckofantastická literatura není v této obecné zákonitosti výjimkou.

Petr Pavlovský

Ch. E. Fritch

BLOODMOBILE [1]

Autor je znám především v západních státech USA svými televizními a rozhlasovými seriály, ale také rozsáhlou literární činností. Je profesionálem v pravém slova smyslu, protože nejen že sám píše, ale současně řídí literární agenturu a je také úspěšným vydavatelem. Jeho povídky jsou obvykle katastrofickými vizemi budoucnosti, čímž do značné míry připomínají tvorbu J. Wyndhama. Postrádají však jeho humanitní podtext a optimistické vyústění krizových situací.

Povídka je vybrána z autorovy anthologie "Horse s Asteroid" vydané v r. 1970. Překlad a úprava - MM-.

---

1) Nepřeložitelné. Něco jako sanitní automobil pro rozvoz krve.

Slunce viselo na bledé, bezmračné obloze jako chnivý míč. Betonová dálnice, táhnoucí se přes rozpálenou poušť až k zamlženým horám na obzoru, se ve žhoucím vzduchu neskutečně chvěla.

Simon, sedící za volantem si utřel rukávem spocené čelo. "Horko, že?", ozvalo se ze sousedního sedadla. Souhlasně pokýval hlavou a zálibně přejel očima postavu dívky, sedící vedle něho jen v miniaturní podprsence a těsných šortkách.

"Raději dávejte pozor na cestu!", šlehla po něm pohledem, i když jeho pozornost jí zřejmě lichotila.

"Měla byste ke mně být milejší", zazubil se. "Je dost možné, že jsem poslední muž, který tady ještě zbyl!"

"Budu to mít na paměti", zasmála se zvonivě.

Je to divné, zamyslel se Simon. Jak vůbec může člověk žertovat v takové situaci, ale je to snad jediná možnost, jak si zachovat zdravý rozum. Ani se mu nechtělo věřit, že ještě před dvěma dny si byli naprosto cizí. Jakým záhadným řízením osudu se v tomto šíleném světě vůbec našli?

Náhle zpozorněl a jeho oči se sevřely do úzkých štěrbin. "Před námi zřejmě čeká nějaká nepříjemnost", poznamenal ke své sousedce. Ta mlčky přikývla, sehnula se a vytáhla zpod sedadla automatickou kulovnici. Před nimi byla barikáda z kamenů a kmenů stromů, blokující silnici. Po její straně stáli čtyři muži, z nichž dva byli ozbrojeni puškami.

"Namířím si to přímo proti barikádě a v poslední chvíli udělám kličku", rozhodl Simon. Vrhl rychlý pohled na dívku, která se na něho matně usmála a uvolnila pojistku pušky. Neubránil se obdivu: "To děvče je opravdu jedinečné!"

"Opatrně, Simone, hlavně pozor na ty dva s puškami!" Přikývl a přišlápl plyn až k podlaze. Oba ozbrojenci pozvedli zbraně a ostatní gestikulovali, aby přiměli vůz k zastavení. Těsně před barikádou Simon dupl na brzdy a současně prudce otočil volantem. "Držte se pevně!", zasyčel.

Vůz se smykl a zahalil barikádu mrakem písku a prachu. Muži zmateně uskočili stranou, ale vůz poskočil po dvou kolech, proklouzl kolem překážky a znovu nabral rychlost. Než se zákeřníci vzpamatovali, byl již z jejich dosahu.

Simon se otřásl, když si vzpomněl na zvířecí obličeje, holé lebky a strašné boláky na tělech mužů, jimž právě unikli. Marla si ulehčeně oddychla: "Zvláštní, že po nás nestříleli!"

"Zřejmě neměli náboje. Nebo si je šetřili na lov nějaké zvěře."

"Hnusní mrchožrouti", otřásla se Marla. "Proč nás vůbec chtěli zastavit? Přece museli vidět, že vezeme krev!"

"Hladový člověk je zoufalý a za krev by dostali všechno možné. Pár nemocnic jistě ještě funguje." Simon zvážněl: "Ta krev je drahocenný náklad a musíme ji všemi prostředky bránit!"

Vůz uháněl po opuštěné silnici a Simona napadla zvláštní myšlenka: "Vždyť na poušti se vůbec nic nezměnilo! Vůbec nevěděla o tom, že došlo k napadení, po kterém bezprostředně následoval odvetný úder vodíkovými bombami, pak odveta za odvetu a znovu a znovu, až to vše pozvolna přestalo. V dálce se halily hory do mlžného oparu a za nimi byly kostry měst se spálenými těly a mátožně se vlekoucími mrtvolnými postavami. Žhavé radioaktivní větry pálily, mrzačily, zabíjely a z živých tvorů vytvářely otřesné mutanty.

Uvědomil si, že měl vlastně nesmírné štěstí. Nejen, že unikl všem těm hrůzám, ale navíc ještě našel někoho, kdo byl živý, a hlavně nestala se z něho obluda. Kdyby všechny ty hrůzy měl prožívat sám, určitě by přišel o rozum.

Marla ho náhle uchopila za paži: "Něco je před námi!" Simon zpomalil a pozorně se zadíval před sebe. Slunce se pomalu blížilo k obzoru a nabylo jakousi nezvyklou šedavou barvu.

"Vypadá to jako člověk", řekl. "Asi je mrtvý, ale buďme opatrni!"

Marla uchopila pušku a vyklonila se z okna. Vůz zpomalil a zastavil se vedle těla ležícího na okraji silnice. "Co je to?", vyhrkla, potlačujíc záchvěv hrůzy.

Simon vytáhl z přihrádky krátkou osmatřicítku a oba vystoupili z vozu. Před nimi leželo na silnici mužské tělo celé porostlé hustou srstí.

"Nechoďte příliš blízko, co když je to ještě živé!", varoval dívku Simon. Marla se dotkla tvora hlavní pušky. Mířidlo proniklo srstí a zarazilo se na tuhém těle. V tom se tvor pohnul, bleskurychle uchopil hlaveň pušky a vyrval ji z dívčiných hrůzou strnulých rukou.

"Marle, rychle uskočte!"

Pohled na hrozného tvora dívku paralyzoval. Kdysi to bylo člověkem, ale teď to melo rudé oči, vlčí tesáky a zakřivené spáry, které hledaly její tělo. Simon vystřelil - jednou, dvakrát, třikrát. Obluda strašlivě zařvala a zřítila se k zemi.

"Rychle pryč!", zasyčel Simon, opatrně se rozhlíže je. "Kdo ví, zda tu nejsou ještě další!" Marla byla stěží schopna pokývnout hlavou. Simon ji vysadil do vozu a rozjel se.

Mezitím slunce zapadlo a poušť se rychle ochladila. Na obloze se objevily zářivé hvězdy jako démanty na černém sametu. Tragédie země byla pro ně příliš malichernou věcí, než aby ji braly na vědomí.

Simon sjel ze silnice do pouště a asi po čtvrthodině jízdy zastavil. Oba vystoupili, otevřeli zadní dveře nákladové kabiny a vlezli dovnitř. Dveře pečlivé uzamkli a rozsvítili světlo. Podél stěn kabiny byly řady chladících pultů naplněných lahvemi s krví a uprostřed rozkládací lůžko. Marla se na ně posadila a svěsila hlavu: "Ten dnešní den mi připadal jako věčnost!"

"Jste unavena?", zeptal se starostlivě Simon.

Uchopila ho za ruku: "Ani ne, ale bylo toho trochu moc. A pak to strašné horko. Nebylo by lépe, kdybychom jeli v noci a ve dne spali?"

"Také jsem na to myslel, ale nejdříve ..." Objal ji, přitiskl k sobě a pak patřili jen jeden druhému, bez ohledu na hrůzy, které je obklopovaly.

Po chvíli Simon, hladě jí něžně vlasy, řekl: "Vy a já bychom pravděpodobně mohli znovu zalidnit svět, pokud bychom ovšem chtěli."

Marla se na něho šelmovsky usmála: "To je vaše myšlenka, nebo už přímo nabídka k sňatku?"

Zazubil se: "Kdo ví? Třeba budeme Adamem a Evou ve změněných přírodních podmínkách!"

"Je to sice zajímavá myšlenka, ale stojí tenhle svět opravdu za to?"

Simon povstal. "Co byste řekla, kdybychom si připili na to, že se nám podařilo přežít další den?"

"To není špatný nápad!"

Přistoupil k lednici. "Víte, stále se mi nechce věřit, že už je to šest měsíců, co spadla poslední bomba!"

Její oči se zamžily: "A během necelého měsíce člověk zničil vše, co se vytvářelo po miliony let!"

Simon se vrátil s dvěma plnými sklenicemi, z nichž jednu podal Marle. "Máš pravdu", poznamenal, "ale v každém případě musíme brát věci tak, jaké jsou. A teď na zdraví!"

"Na zdraví!"

Chladný nápoj jim podráždil bolavé dásně, z nichž se proklubávaly řady ostrých špičatých zubů, ale nevšímali si toho. Je přece samozřejmé, že člověku vyrůstají nové zuby, kdykoliv je potřebuje, a tak labužnicky popíjeli dál. "Je zajímavé", pomyslil si Simon, "že teprve teď jsem přišel na to, jak lahodná a zároveň výživná je sklenice chladné, husté a červené krve."

Lin Cartier - L. Sprague de Camp

VĚC V KRYPTĚ

Conan, zajatý po dobrodružství u hradu Haloga podivnými bojovníky královny Vammatar, je na cestě do otroctví, horšího než smrt. Poměrně malá skupina válečníků královny Vammatar se střetne s oddílem hyperborejských vojáků, kteří v těchto místech pátrají právě po Aesirských nájezdnících, s nimiž Conan nějakou dobu žil. Královna nechce vydat zajatce a dojde ke srážce. Vammatar a její lidé jsou rozprášeni, ale Conan padne do zajetí hyperborajců. Ti jej v okovech vodí od města k městu jako odstrašující příklad. Ať už jakkoliv, nezůstane vězněm dlouho.

Dva dny se vlci hnali po jeho stopě a zase se přiblížili. Mladík je zahlédl při rychlém pohledu, který vrhnul přes rameno. Temné, veliké stíny, které svou šedí připomínaly soumrak, se pohybovaly na pozadí černých kmenů a jen jejich planoucí oči se zřetelně odrážely od tmavého pozadí. Dobře věděl, že je tentokrát neodrazí, jak se mu ještě podařilo minule.

Nedohlédl daleko, protože všude kolem se tyčily temné smrky jako tiší vojáci jakési zakleté armády. Sníh zatím stále tvořil bílé plochy na severních úbočích kopců, ale zurčení drobných potůčků a říček z tajícího sněhu a ledu oznamovaly blížící se jaro.

Kraj v těch místech byl tichý, tmavý a zasmušilý i uprostřed léta a teď, kdy se slabé světlo pochmurného dne spojilo s nastávajícím soumrakem, se celé okolí jevilo ještě pochmurnější, než jindy.

Mladík běžel dál vzhůru hustě zarostlou strání. Tak běžel už druhý den, od chvíle, kdy si probojoval cestu z hyperborejského vězení otroků.

Conan tam poprvé ve svých šestnácti letech pocítil spolu s trpkou bezmocností na svém těle řetězy a bič otrokáře, neboť oboje bylo v té době normálním údělem zajatců. Naštěstí nezůstal zajatcem dlouho. V noci, kdy ostatní spali, se mu podařilo třením o kámen vyčnívající z udusané hlíny zeslabit jeden článek řetězu natolik, aby jej mohl v případě potřeby zlomit. Druhý den, během silné bouře, která se rozpoutala a jejíž hluk tlumil všechny ostatní zvuky, řetěz přetrhl a pokusil se o útěk. Metrovým zbytkem řetězu rozbil hlavu nejdříve dozorci, pak vojákovi, který se mu postavil bláhově do cesty, a zmizel v proudech deště. Déšť, který jej nejprve ukryl zrakům pronásledovatelů, odplavil tak i všechny stopy, takže psi, které dozorci za ním vyslali, se vrátili s nepořízenou.

I když byl zase volný, Conanova situace nebyla závidění hodná. Mezi ním a hranicemi Cimmerie ležela skoro polovina nepřátelského království. Proto prchal na východ, do divokých horských oblastí, které oddělovaly východní okraj Hyperborey od úrodných plání Brythunie a turanianských stepí. Daleko na východě, jak slyšel, se rozkládalo úžasné království zamorské. Zamora, oplývající tmavovlasými krasavicemi, Zamora, jejíž věže byly opředeny pradávnými tajemstvími. Tam ležela pověstná města, o kterých tolik slyšel - sídelní město Shadizar, neboli město Špatnosti, město Arenjun - centrum všech zlodějů a město Yezhud, ve kterém prý sídlil Pavoučí bůh.

Zhruba před rokem, při přepadu a plenění Venaria okusil Conan poprvé civilizace a ta trocha spolu s jeho představivostí v něm vzbudily chuť na kus mnohem větší. Zatím neměl přesnou předsta-

vu ani plán co dál, nic, jen nejasné sny o nesčetných dobrodružstvích v bohatých zemích východu. Představy zářícího zlata a drahých kamenů, vybraných jídel a nápojů a žhavých objetí krásných žen ze vznešeného rodu se míhaly jeho naivní myslí v pestrém kaleidoskopu. Tam na jihu, jak si říkal, mu jistě mohutná postava spolu s odvahou a silou zajistí slávu a bohatství mezi slabochy z měst. Proto mířil na východ hledat své štěstí a jako základ bohatství si nesl špinavou, na kusy roztrhanou tuniku a půl druhého metru silného řetězu.

Pak na jeho stopu narazili vlci. Za normálních podmínek se pohybuschopný člověk vlastně nemusel vlků bát. Ale teď byl konec zimy a vlci vyhladovělí nedostatkem zvěře k šílenství, byli nebezpečnější než rozzuřený medvěd a připravení na všechno.

Když jej napadli poprvé, použil řetězu tak rychle, že než se vlci stačili vzpamatovat, válel se jeden ve sněhu s přeraženou páteří a druhý se odebral do vlčího ráje s roztříštěnou lebkou. Rudá ssedlina potřísnila tající sníh. Pro chvíli zastrašená smečka se stáhla do bezpečné vzdálenosti od mladíka s divokýma očima a hvízdajícím řetězem, aby pohltila své dva mrtvé druhy a Conan prchal dále na jih. Teď, bohužel, byli vlci už zase na dohled.

Včera při západu slunce jej napadli na hladině zamrzlé řeky křižující hranice Brythunie. Bojoval s nimi na záludném ledě, dokud jeden z vlků nezachytil míhající se řetěz do zubů a nevytrhl mu jej ze zkřehlých prstů. V té chvíli naštěstí divoký boj a rychle se přenášející váha prolomila nepříliš pevný led. V ledové vodě, ve které se Conan ocitl, se málem utopil, než se dusící a lapající po dechu prodral na hladinu. Spolu s ním se propadlo i několik zvířat. V hlavě se mu míhal obrázek vlka, který se divoce pokoušel předními nohama vyškrabat na led, ale o tom, kolika se to podařilo, neměl nejmenší představu.

S drkotajícími zuby vylezl na led u protějšího břehu, takže mezi ním a smečkou zůstal pruh ledové vody. Celou noc a následující den prchal dál na východ zalesněnými kopci, polonahý a zmrzlý na kost. Teď jej tedy vlci znovu dohonili.

Chladný horský vzduch jej pálil v plicích, které namáhal do krajnosti. Měl pocit, že nedýchá obyčejný vzduch, ale vdechuje plamen pekelných pecí. Nohy, které únavou skoro necítil a které, jak

se mu zdálo, byly z olova, se pohybovaly bez jeho vědomí jako písty. Při každém kroku se mu chodidla, obutá do kožených sandálů hluboko bořila do rozbahněné země a jakoby úmyslně mu bránila v cestě.

Věděl, že s prázdnýma rukama nemá žádnou naději ubránit se zbývajícím šelmám, které jako šedé stíny táhly v jeho stopách. Přesto běžel s vypětím posledních sil dále. Tvrdost a neústupnost, kterou zdědil po svých cimmerských předcích mu nedovolila vzdát se, i když situace byla zcela beznadějná a Conan cítil, že smrt je téměř jistá.

Znovu začal padat těžký, mokrý sníh. Byly to velké vločky, které padaly s tichým, ale slyšitelným sykotem. Na pozadí vlhké, černé země a tyčících se tmavých smrků se odrážely statisíce bílých skvrnek, které dodávaly celému okolí vzhled pohádkové neskutečnosti. Tu a tam se v zemi pokryté jehličím začaly objevovat velké balvany. Krajina byla stále skalnatější a pozvolna přecházela v krajinu horskou. To byla Conanova jediná naděje, jediná možnost jak si snad zachránit život. Pokud by našel dostatečně velký balvan, který by mu kryl záda, mohl by se pokusit s vlky bojovat. Byla to sice slabá naděje, protože Conan věděl, že čelisti hubených, hladových vlků, kteří váží kolem čtyřiceti kilo, se dovedou sevřít rychlostí a silou ocelové pasti, ale slabá naděje je lepší než žádná.

Rovina přešla do pozvolného stoupání a les začal pomalu řídnout. Conan zabočil k veliké skupině skalisek a balvanů, které trčely z úbočí kopce jako mohutná brána dávno pohřbeného hradu. V té chvíli vyběhli z okraje lesa vlci a jakoby pochopili jeho úmysl, zavyli a vyrazili za ním jako pekelní poslové smrti, pronásledující zatracenou duši.

Skalní brána

Bílou záplavou vířících vloček mladík uviděl rozšklebený, černý otvor, který se objevil mezi dvěma obrovskými balvany a vrhl se k němu. Vlci jej už dohánělí - měl pocit, že na holých patách cítí jejich žhavý dech. Pak už se vrhnul do černého otvoru

a prodral se úzkým vchodem tak rychle, že si sedřel kůži na prsou a na zádech. Za sebou uslyšel ostré cvaknutí čelistí vlčího vůdce, který jej minul skutečně o vlas. Byl zachráněn.

Na jak dlouho?

Klopýtaje tápal Conan v temném nitru skal. Pod nohama cítil kamenitou zem a snažil se nahmátnout něco, čím by se mohl bránit krvelačné smečce. Slyšel je pobíhat v čerstvé závěji před otvorem a slyšel jejich drápy škrábat na kamenech. Tak jako on prudce dýchali po dlouhém pronásledování, čenichali a kňučeli v touze po krvi. Zvláštní bylo to, že se ani jeden z nich nepokusil proniknout do otvoru, který se Conanovi jevil jako světlá skvrna v naprosté temnotě.

Conan se octl v úzkém skalním prostoru, jen nedostatečně osvětleném vzdáleným vchodem. Nerovná podlaha tohoto místa byla vysoko zanesena zbytky a nečistotami, které za století navál dovnitř vítr, nebo snad zavlekla menší zvířata a ptáci. Cítil pod nohama suché listí, jehličí, proutky, drobné, suché kůstky, oblázky a odštěpky skal. Nic z těchto zbytků nemohlo posloužit jako zbraň.

Mladík, přes dva metry vysoký, se narovnal v celé své výši a začal s rukou nataženou před sebe zkoumat okolní zdi. Brzo narazil na další otvor, vedoucí do nitra skal. Když se jím opatrně protahoval, pověděly mu jeho prsty, že tento otvor je uměle vytvořený, protože okraje byly lemovány stopami dláta, které tvořily podivné ornamenty neznámého písma. Neznámého alespoň pro nevzdělaného mladíka, který neuměl ani číst, ani psát a zatím považoval takovéto znalosti za slabost a zbytečnost charakteristickou jen pro civilizované slaboch y.

Musel se hodně předklonit, aby prošel nízkým obloukem. Za ním se však mohl opět vztyčit v plné výši. Zastavil se a ostražitě naslouchal. Ticho bylo sice úplné, ale cosi jej varovalo. Měl pocit, že není pod tou neviditelnou klenbou sám. Nevěděl, neslyšel, ani nepocítil nic a přece měl velice výrazný pocit přítomnosti něčeho, nebo někoho, ukrytého v neproniknutelné temnotě.

Jeho citlivé uši, cvičené v pralesích a pustých pláních se pokoušely zachytit ozvěnu jeho vlastních pohybů. Ozvěna mu řekla, že tento prostor je mnohem větší než předešlý. Místo bylo cítit prastarým prachem a netopýřími výměšky. Pod nohama ucítil vrstvu

předmětů a uvědomil si, že to již nejsou výtvory přírody, ale lidských rukou.

Při jednom z neopatrných kroků podél stěny zakopl o takový předmět. Upadl a to, na co upadl, se roztříštilo pod jeho vahou. Sprška rozlámaného dřeva mu poškrábala kůži na několika místech a přidala tak svůj podíl k těm zraněním, které způsobily drápy vlků a trny pichlavých keřů. S kletbou se zvedl a hmatal ve tmě, aby odhadl, co vlastně rozdrtil. Byla to vyřezávaná sedačka, jejíž dřevo už zpráchnivělo natolik, že se snadno rozpadlo nárazem jeho těla.

Při dalším pátrání postupoval mnohem opatrněji. Jeho tápající ruce nahmátly cosi mnohem většího a postupně zjistil, že je to patrně zbytek kočáru. Kola upadla, když loukotě zpráchnivěly, takže vlastní vůz ležel mezi zbytky loukotí a obručí na zemi.

Conanovy ruce nahmátly něco chladného a kovového. Jeho smysly mu řekly, že je to zbytek kování povozu. To mu vnuklo nápad. Vrátil se zpět úzkým vchodem, který se téměř ztrácel v neproniknutelné temnotě. Ze země tam sebral několik hrstí drobných nečistot, peří a listů a několik kamenných úlomků. Vrátil se zpět a v druhé, větší prostoře z nich složil malou hromádku. Pak začal křesat úlomkem kamene o zbytek kovové součástky vozu. Po několika neúspěšných pokusech se mu podařilo najít kámen, který při křesání vydával zářící proud jisker.

Brzo zaplanul v jeskyni malý, čadivý oheň, který Conan živil zbytky sedadla a kolových loukotí a pomalu se rozhořel. Teď se tedy mohl konečně uvolnit a odpočinout si od dlouhého běhu napříč polovinou cizí země, který jej smrtelně vyčerpal a ohřát si zkřehlé údy. Jasně planoucí oheň byl zárukou, že vlci už nevniknou dovnitř. Vlci, kteří stále vyli před ústím jeskyně, byli připraveni pronásledovat jej kamkoliv, s výjimkou temných prostor, do kterých se před nimi ukryl.

Z ohně se rozlévalo teplé, žluté světlo po stěnách z hrubého kamene. Conan se konečně pořádně rozhlédl. Místnost byla čtvercového tvaru, a mnohem větší, než si potmě představoval. Vysoký strop se ztrácel v temných stínech a hustých závojích pavučin. Několik dalších kusů nábytku, hlavně křesel, stálo okolo stěn. Bylo vidět i několik menších truhlic, napolo rozpadlých, a z jejich útrob se

vysypalo šatstvo a zbraně. Celý ten kamenný prostor páchl smrtí - pachem věcí dlouho nepohřbených.

V tom se mladíkovi zježily vlasy v zátylku a cítil podivné mrazení. Protože tam, v nejvzdálenějším koutě jeskyně na velikém, kamenném trůně seděla postava. Byla to postava mohutného, nahého muže, s taseným mečem na kolenou. Z prázdných očních důlků lebky, na které tu a tam ulpíval zbytek vyschlé kůže, na Conana zíraly černé ostrůvky tmy.

Na první pohled Conan poznal, že válečník na trůně je už dávno mrtvý. Pravděpodobně stovky let. Ruce a nohy mrtvoly byly hnědé, svraštělé a suché jako staré dřevo. Svaly na mohutném hrudníku byly věkem tak vysušené, že popraskaly a mezi cáry masa prosvítala na mnoha místech zažloutlá žebra.

Tyto očividné důkazy smrti však Conana neuklidnily. I když ve svém věku neznal strach z boje ať již s divou zvěří, nebo s lidmi, přítomnost této příšerné mrtvoly jej znepokojovala. Nebál se bolesti, smrti, ani mrtvých, ale tento mrtvý byl jiný. Conan se narodil v severních kopcích vzdálené Cimmerie. Jako všichni barbaři (nebo alespoň většina z nich) měl zvláštní smysl pro věci nadpřirozené a jako všichni primitivní lidé se svým způsobem bál těch věcí, které měly původ v temnu velkého chaosu. Raději by se střetnul s hladovými vlky, než by se dále dělil o přístřeší s tou mrtvou postavou, která na něj upírala prázdné důlky z kamenného trůnu, zatímco plápolající oheň a tančící stíny jí dodávaly až neuvěřitelně živoucí vzhled.

Ten na trůně

Mládenec se přes všechen svůj strach přinutil ke klidu. V duchu se zaklínal všemi známými bohy do té doby a pomalu, se strachem svázanýma nohama sestupoval k mrtvému, aby si jej v záři ohně mohl prohlédnout z blízka.

Trůn byl z jednoho kvádru černého, leštěného kamene, který byl otesán do hrubé podoby vysokého křesla s bočními opěradly, stojícího na nevysokém stupni z téhož materiálu. Nebylo možno zjistit, zda mrtvý na trůně zemřel, nebo zda na něj byl po smrti posazen.

Z jeho oblečení už nezbylo nic, jen u nohou mu ležely zbytky kožených řemínků, bronzových spon a knoflíků.

Na krku visel mrtvému náhrdelník ze zlatých valounů a na rukou, které ještě svíraly boční opěradla se v záři ohně třpytily drahé kameny, zasazené do zlatých prstenů. Rohy ozdobená přilba z bronzu, nyní pokrytá silnou vrstvou měděnky seděla na holé lebce, nad vráscitou hrůzou, která byla kdysi obličejem.

S největším vypětím vůle se Conan přinutil k prohlídce obličeje, který už dávno a dávno podlehl v boji s časem.

Oči se propadly do dvou černých jamek ze rtů se oloupala kůže, takže vzniklým otvorem ve věčném šklebu prosvítaly zažloutlé zuby.

Kým byl za života tenhle mrtvý? Bojovníkem z dávné minulosti? Velkým náčelníkem, natolik obávaným za svého života, že jej poddaní nechali vládnout i po smrti? Desítky národů již žily a vládly v těchto hornatých pohraničních zemích od doby, kdy Atlantida zmizela před osmi sty lety ve smaragdových vlnách západního oceánu. Podle rohy ozdobené helmy mohl být mrtvý náčelníkem prapůvodních Vaniřanů, nebo Aesiřanů. Mohl být také králem jednoho z primitivních hyborských kmenů, který se dávno rozplynul ve stínech času a je pohřben pod nánosem věků.

Pak Conanův pohled spočinul na velkém meči, který ležel napříč přes kostnatá stehna mrtvoly. Byla to hrozná zbraň. Široká čepel, víc než metr dlouhá, byla vyrobena z kalené oceli a nikoliv z mědi nebo bronzu, jak by se dalo při jejím stáří předpokládat. Při jejím stáří to musel být jeden z prvních ocelových mečů stvořených lidskou rukou. Legendy Conanova národa vyprávěly o dnech, kdy lidé bojovali jen nedokonalými bronzovými meči, protože zpracování a kalení železa v ocel bylo neznámé. Tento meč viděl jistě v dávné minulosti mnoho bojů, protože jeho široká čepel, i když stále ostrá, byla poznačena zuby na těch místech, kde se se zazvoněním srazila s jinou čepelí, nebo válečnou sekerou, ať již při útoku nebo obraně. I když byl meč poznamenán věkem a drobnými skvrnkami rzi, byl stále ještě zbraní, která budila respekt a úctu.

Conan ucítil, jak se mu zrychluje tep. Krev rozeného válečníka se mu zpěnila v žilách. U Croma! To je meč! S takovou čepelí by dokázal víc, než zahnat na útěk smečku vlků, kteří kňučeli, če-

nichalí a vyli venku! Když vztáhl nedočkavě ruku po jílci, nevšiml si varovného záblesku v dávno vyhaslých očních důlcích mrtvého na trůně. Conan potěžkal meč. Zdálo se, že je těžký, jakoby z olova. Byl to skutečně meč z dávných časů. Patřil možná některému z prosluných králů - válečníků prastarých dob. Některému z těch, kteří se jako hlavní hrdinové objevovali v dávných pověstech. Některému z polobohů, jakým byl třeba král Kull, který vládl bájné Valusii dávno před tím, než se Atlantida navěky propadla pod hladinu neklidného oceánu.

Mladík švihl mečem a když ucítil, jak se mu svaly napínají pod vahou zbraně, srdce se mu rozbušilo majetnickou pýchou rychleji. Bohové, jaký meč! Pro muže s takovým mečem není žádný cíl příliš vysoko. S mečem, jako je tento, si může i polonahý, mladý barbar z divoké Cimmerijské divočiny prosekat krvavou cestu celým světem a dobýt si místo mezi nejpřednějšími králi světa!

Ustoupil od trůnu a se zápalem bojovníka začal zkoušet seky a výpady. Jeho drsná dlaň svírala drsné držadlo, jakoby na něj byla zvyklá odedávna. Ostrý, starý meč zasvištěl zakouřeným vzduchem a neklidná zář ohně se odrážela v jasných záblescích od jeho čepele na hrubé stěny jako drobné hvězdy. S touto mohutnou zbraní v pěsti může čelit nejen smečce vlků, ale i smečce divokých válečníků.

Mladík se zhluboka nadechl a vyrazil z hrudi válečný pokřik svého kmene. Ozvěna křiku se hromově rozlehla jeskyní a tak porušila dávné stíny a prach. Conana nenapadlo, že válečný křik může na místě jako je toto vyrušit i jiné věci než stíny a prach - věci, které by měly právo v klidu odpočívat až do skonání světa.

V tom se zarazil a ztuhnul uprostřed pohybu. Zvuk, jakýsi nepopsatelný zvuk se ozval od kamenného trůnu. Bylo to suché zapraskání, podobné zvuku lámaného proutí. Bleskově se otočil a cítil, jak mu tuhne krev v žilách. Všechny pověry a hrůzy uložené v jeho nitru jako dědictví po předcích vytryskly z hloubi jeho já a naplnily ho chaosem šílenství a děsu. Protože mrtvá postava na trůně žila!

Když mrtvý procitne

Pomalu a trhavě se mrtvé tělo probudilo na svém obrovském kamenném trůně a upřelo na Conana oční důlky, ve kterých se nyní zdály blýskat živé oči, chladným a nepřátelským pohledem. Z jakéhosi důvodu, ať již z úradku bohů, či spíše ďáblů, dlel stále ještě život ve svrasklých pozůstatcích dávno mrtvého náčelníka. Čelisti, sotva kůží potažené se otvíraly a zavíraly v příšerné pantomimě - v pokusu o řeč. Jediný zvuk, který ovšem vydaly, bylo vrzání a praskot, který se nesl ztichlou prostorou, jak se vyschlé zbytky svalů a šlach, třely o zbytky kostí. Pro Conana bylo toto téměř nehlučné napodobení řeči mnohem hroznější než skutečnost, že dávno mrtvý válečník ožil a pohnul se.

S příšerným skřípáním se mumie vztyčila, sestoupila z vyvýšeniny, na které stál kamenný trůn a otočila lebku ke Conanovi. Zdálo se, že upírá prázdné důlky na meč v Conanově pravici. V černých jamkách zaplála světélka jako žhavé uhlíky. Potom se mumie s nejistým potácením vydala přímo ke Conanovi, jako ztělesněná noční můra, jako nepojmenovatelná hrůza z hlubin šílených snů. S výmluvným gestem vztahovala svůj kostnatý spár, aby vyrvala meč z ruky mladého barbara.

Ztuhlý nevyslovitelnou hrůzou Conan pomalu ustupoval krok za krokem. Oheň vykreslil stín mumie, černý a příšerný, na zeď v pozadí. Stín se po ní pitoreskně lámal na hrubých kamenech. S výjimkou plamenů, které se stále ještě zakusovaly do zbytků prastarého dřeva, nábytku a oblečení, praskání a vrzání dávno mrtvých kostí, svalů a šlach, které poháněly mumii krok za krokem jeskyní a trhavého dechu mladíkova, který lapal po dechu v návalu hrůzy, s výjimkou těchto zvuků byla jeskyně zcela tichá.

Mrtvý zahnal Conana až ke zdi v nejvzdálenější části jeskyně. Jedna zahnědlá, vyschlá paže se trhavě napřáhla. Mladíkova reakce byla zcela automatická. Veden instinktem bojovníka, řal. Meč zasvištěl vzduchem a napřažená paže praskla jako uschlá větev. S chňapáním do prázdna spadla uťatá ruka se suchým zachřestěním na zem. Ze zbylého pahýlu paže nevytryskla ani kapka krve.

Toto hrozné zranění, které by zastavilo každého živého válečníka, oživlou mumii ani nezpomalilo. Nechala poklesnout pahýl pravé ruky a vztáhla ruku levou.

Conan se odrazil od zdi a divoce roztočil těžkou čepel ve velkých, smrt nesoucích obloucích. Jeden úder zasáhl mumii do prsou. Žebra zapraskala pod úderem jako vyschlé větve a mrtvý byl sražen k zemi, kam dopadl s ostrým zachřeštěním. Conan zůstal stát uprostřed prostoru, zadýchaný a ve zpocené dlani svíral ohmataný jílec meče. S rozšířenýma očima pozoroval mumii, která se pomalu a váhavě vztyčila a s napřaženým zdravým spárem se šoupavým krokem znovu vydala k němu.

Souboj s mumií

Točili se jeden kolem druhého v nekonečných kruzích. Conan podnikal divoké výpady, ale přesto byl nucen ustupovat před stále útočící mrtvolou.

Při jednom z úskoků, který zaměřil na zbývající ruku mumie, minul. Mumie se vyhnula úderu a Conan ztratil rovnováhu. Dříve, než se stačil narovnat, mumie se na něj vrhla. Její jediná spárovitá ruka vyletěla kupředu a zachytila záhyb jeho tuniky. Staré plátno prasklo a Conan zůstal oblečen jen v bederní roušku a kožené sandály.

Odskočil zpět a sekl po lebce příšery. Mumie se přikrčila a opět měl Conan co dělat, aby unikl jejímu sevření Nakonec se mu podařilo zasáhnout lebku hrozným úderem ze strany a utnout jeden ozdobný roh helmy. Dalším úderem srazil helmu, která odletěla do tmy jeskyně. Třetím úderem zatal meč přímo do vyschlé, hnědé lebky. Meč se zasekl tak silně, že jej Conan nemohl okamžitě vytáhnout. Tento okamžik stál Conana téměř život. Než vytrhl čepel z rány, byl zbrocen krví z ran, které mu mumie svou spárovitou rukou zasadila.

Meč znovu zasáhl svého protivníka, tentokrát do žeber a na další hrozný okamžik uvázl v páteři. Nic, jak se zdálo nemohlo mrtvolu zastavit. Znovu a znovu útočila svým šoupavým, a přece tak rychlým krokem. Neúnavná, nezranitelná, přes všechny rány, které jí Conan zasadil a které by srazily do prachu nejednoho, ale několik válečníků. Mumie však bojovala dál, neúnavná jako sama smrt, která ji již dávno přijala do zástupu svých poddaných.

Jak je možno zabít někoho, kdo je už dávno mrtev? Tato otázka zněla Conanovi v hlavě bláznivou ozvěnou. Stále znovu a znovu, až

se mu zdálo, že zešílí. Plíce mu praskaly, srdce bušilo tak, jakoby hrozilo každou chvíli prasknout. Jak si uvědomoval, všechno jeho šermířské umění, všechny seky a údery nebyly sto zastavit útočící mrtvolu, která se blížila víc a víc.

Conan začal útočit promyšleněji. Došel k názoru, že pokud mumie nebude schopna chůze, nebude ho moci pronásledovat. S touto myšlenkou zamířil své další útoky na nohy příšerného odpůrce. Podařilo se mu prudkou sekundou zasáhnout koleno svého nepřítele. Kost zapraskala a mumie se zřítila do pradávného prachu pokrývajícího zem jeskyně. V jejím těle však dále koloval nepřirozený život. Znovu se vyhrabala do vztyčené polohy a táhnouce poraněnou nohu za sebou opět zaútočila. Conan provedl nový výpad a tentokrát se mu podařilo odseknout mrtvému celou spodní polovinu obličeje. Chřestící spodní čelist zapadla někam do stínu jeskyně. Mrtvý se ale nezastavil. S polámanými žebry, useknutou paží a poraněnou nohou, s obličejem, kde se na místě spodní čelisti bělaly jen zbytky rozdrobených kostí, mumie stále pokračovala v pronásledování svého soupeře. Očima, ve kterých plály zapadlé uhlíky, sledovala Conana a její pohyby byly neúnavné a stereotypní. Conan si začínal pomalu přát, aby raději zůstal venku se smečkou zdivočelých vlků na - místo toho, aby vyhledal útočiště v této příšerné, prokleté kryptě, ve které věci či bytosti dávno mrtvé, se mohly pohybovat a zabíjet.

V tom jej něco uchopilo za kotník. Ztratil rovnováhu a zřítil se na hrubou kamennou podlahu s divokým kopáním, kterým se chtěl zbavit toho sevření. Pohlédl dolů a cítil, jak mu opět tuhne krev v žilách. Spatřil, že za kotník ho svírá kostnatá ruka mumie, kterou ji usekl na začátku zápasu. Tvrdé články prstů se mu zatínaly do masa.

Pak se nad ním vztyčila ztělesněná hrůza nočních můr a šílených snů. Odpuzující roztříštěná tvář, směs bílých kostí a cárů zaschlého zahnědlého masa se k němu sklonila a zbývající ruka mrtvoly se natáhla ke Conanově krku.

Conan reagoval instinktivně. Se vší rychlostí a silou, které byl schopen, vykopl oběma nohama proti svrasklému břichu svého příšerného odpůrce. Mumie vyletěla do vzduchu a s tvrdým nárazem padla přímo do plamenů hořícího ohně.

Pak Conan uchopil uťatou ruku, která mu svírala kotník. Odtrhl ji jen s velkou námahou, vyskočil na nohy a hodil končetinu také do plamenů za tělem, ke kterému patřila. Jediným plynulým pohybem uchopil znovu meč a otočil se k ohni. V té chvíli však pochopil, že boj skončil.

Mumie vysušená za dlouhá staletí na troud, hořela s divokostí suchého jehličí. Nepřirozený život v ní ještě nevyhasl, protože se stále pokoušela vztyčit. Málem se jí to podařilo, zatímco plameny zachvátily celou a proměnily ji tak ve skutečnou živou pochodeň. Již již mohla vykročit z ohně, když pod ní povolila napůl přeseknutá noha a mrtvý se ve víru divoce tančících plamenů zřítil zpět. Uťatá paže dohořívala vedle ohně jako pokroucená větev. Lebka se proměnila v jeden jediný žhnoucí uhel. Během několika minut zbylo z mumie jen pár ohořelých a začernalých kostí.

6 - Conanův meč

Conan se zhluboka nadech a utřel si z čela pot. Napětí pomalu ustupovalo a současně s tím Conan pocítil únavu, která byla dříve potlačena bojem. Protáhl se a prsty si prohrábl hřívu černých vlasů, které mu slepené potem padaly do očí. Ta hrozná bytost byla konečně opravdu mrtva a meč, ten nádherný meč, byl jeho. Znovu jej potěžkal a znovu se těšil jeho krásou a váhou.

Na okamžik zauvažoval, zda by neměl v jeskyni strávit noc. Byl k smrti unaven. Venku jej čekala smečka vlků a silný mráz. Navíc v bezhvězdné noci, kdy nebe bylo zataženo, ani Conanův smysl pro orientaci, který se vyrovnal všem divokým tvorům, jej nemohl udržet na správné cestě v této neznámé krajině.

Ale pak se v něm probudil odpor, jeskyně byla naplněna kouřem a ve vzduchu se kromě mračna prastarého prachu vznášel i pach spáleného masa a kostí. Pach spáleného lidského masa, zvláštní, nasládlý a odpudivý, který se nepodobal ničemu, co kdy předtím Conan cítil. Zdálo se mu, že se na něj prázdný trůn nepřátelsky škle bí. Znovu si připomněl ten podivný pocit z přítomnosti něčeho zlého, který měl, když do krypty vstoupil. Znovu se mu vlasy zježily na zátylku a pod kůží mu přeběhl mráz, když si představil, že by se měl v těchto tajemných prostorách uložit na noc.

Navíc byl naplněn důvěrou v sebe a ve svůj nový meč. Narovnal se a roztočil meč nad hlavou v širokých kruzích. Ano, byl to dobrý meč.

Za chvilku nato, zabalený do starého kožešinového pláště, který našel v jedné z beden, se vynořil z otvoru. V jedné ruce držel pochodeň, v druhé meč, vlci zmizeli. Pohled vzhůru mu řekl, že se mraky roztrhly. Chvilku zkoumavě pohlížel na hvězdnaté nebe, které se objevovalo v trhlinách mezi mraky a pak jako řízen kompasem, zamířil na jih.

Lin Carter a L. Sprague de Camp: The Thing in the Crypt.
Ze sbírky Conon - Super Books, 1974.

Překlad - KTK -

Robert E. Howard

DCERA PÁNA MRAZU

(The Frost Giant's Daughter)

Povídka byla poprvé publikována v mírně odlišné formě pod titulkem "Gods of the North v časopise The Fantasy Fan v březnu 1934.

Překlad - KTK -

Conan, přesycený civilizací a jejími kouzly, se vrátil zpět do rodné Cimmerie. Po nějakém čase, který trávil v pitkách a milostných dobrodružstvích se však v touze po bývalém divokém životě přidá ke svým dávným Aesirským druhům a s nimi se zúčastní kořistného nájezdu na Vanaheim. Celý podnik však dopadne jinak, než Aesiřané počítali.

Třesk seker a mečů umlkl, právě tak jako křik raněných a umírajících. Nad sněžnou plání, zbrocenou krví se rozhostilo ticho. Slabé a bledé slunce, které se s oslepující silou odráželo od vr-

cholků ledovců, vyvolávalo stříbrná světélka na děravých a zohýbaných pancířích mrtvých válečníků, kteří pokrývali pláň v divoké směsici. Mrtvé ruce ještě svíraly jílce mečů a hlavy v helmách, zuby vyceněny v posledním sklebu smrti, vystrkovaly k nebi své rudě a zlatě zarostlé brady jako poslední pozdrav Ymirovi, bohu mrazu a patronu válečníků.

V rudě mokvajícím sněhu mezi mrtvými muži se okolo sebe pomalu pohybovaly dvě postavy. Dva muži, kteří jediní zůstali na živu po hrozném ničení. Nad nimi mrazivě zářilo nebe, okolo nich se do dálky táhla bílá pláň, mrtví muži jim leželi u nohou. Ti dva se pohybovali pomalu mezi mrtvými těly, jako ztracené duše, kráčející na poslední schůzku v mrtvém světě. Pak v tíživém tichu stanuli tváří v tvář.

Oba byli vysocí, urostlí, mohutní jako tygři. Dávno ztratili štíty, hrudní pláty měli zprohýbané a odřené. Na pancířích jim zasychala krev, rudé byly i čepele jejich mečů. Na helmách, zdobených rohy, bylo vidět stopy divokých úderů.

Jeden z mužů byl hladce vyholený, s hřívou černých vlasů, vlasy a bujný plnovous druhého zářil barvou rudého zlata.

"Muži", zasípal zlatovlasý, "řekni mi své jméno, aby se mi bratři ve Vanaheimu dozvěděli, jak se jmenoval poslední z Wulfherovy bandy, který padl pod mečem Heimdulovým!"

"Ne ve Vanaheimu", zavrčel černovlasý válečník, "ale ve Valhalle budeš vyprávět svým bratrům, že poslední, s kým jsi zkřížil na zemi zbraň, byl Conan-Cimmeřan!"

Heimdul vztekle zařval a zaútočil, jeho meč opsal široký oblouk a zableskl se na slunci. Když těžká čepel dopadla na jeho helmu a odrazila se se zajiskřením, Conan se zapotácel a před očima se mu zatmělo. Podvědomě však vyrazil k protiútoku čepelí hnanou celou silou obrovské paže a ramene. Hrot jeho meče prorazil měděné kroužky košile, žebra a srdce a rudobradý válečník mu mrtev padl k nohám.

Cimmeřan s vypětím posledních sil vytáhl meč z rány a narovnal se. Náhle se jej zmocnila slabost a nevolnost. Odraz slunečních paprsků se mu zařezával do očí jako nůž, nebe se mu pojednou zdálo vzdálené a cizí. Odvrátil se od bitevního pole, na němž leželi v bratrském objetí smrti jeho přátelé i nepřátelé.

Popošel několik kroků a zář slunce náhle pohasla. Zmocnila se ho náhlá slepota a vzápětí se zřítil do sněhu. V posledním vypětí sil se vztyčil na mohutné paži chráněné pancířem a v marném pokusu ubránit se slabosti zatřásl hlavou jako umírající lev.

Do jeho bezvědomí najednou pronikl zvonivý smích a zrak se mu vyčistil. Rozhlédl se. Krajina kolem se mu zdála podivná a cizí, měl pocit, že se ztratil, obloha i země měly nepřirozenou barvu. Dlouho však o tom nepřemýšlel. Před ním, jako mladá bříza nakloněná ve větru, stála žena. Jeho stále poněkud zastřeným očím připadalo její tělo jakoby vyřezané ze slonoviny. S výjimkou dlouhého závoje z průsvitné tkaniny byla nahá, jako právě narozený den. Měla dlouhé, štíhlé nohy, bělejší než sníh, na němž stála. Ve smíchu, kterým se zasmála na udiveného válečníka, se mísil kouzelný zvuk stříbrných zvonků s krutým posměchem.

"Kdo jsi", zeptal se omámený Cimmeřan, "a odkud přicházíš?"

"Co na tom záleží?", její hlas zněl jako struny harfy, ale byl špičatý krutostí.

"Zavolej vaše muže", řekl a s námahou se chopil meče. "I když jsem zesláblý, nezajmou mne živého! Vidím, že pocházíš z Vaniru."

"Řekla jsem něco takového?"

Pohled mu znovu zabloudil k jejím vlajícím vlasům. Teď si uvědomil, že nejsou ani žluté, ani rudé, ale že jsou nádhernou směsí obou barev. Pohlížel na ní, neschopný slova. Ty vlasy měly barvu pohádkového zlata. Slunce se v nich odráželo tak, že to jeho oči téměř nemohly vydržet. Její oči se zdály chvíli zářivě modré, chvíli mrazivě šedé a přecházely v odstíny, které nikdy neviděl. Usmívala se rudými rty a tělo, které závoj spíš odkrýval než zahaloval, bylo krásné a dokonalé jako sám sen. Conanovi ve spáncích horce zabušila krev.

"Těžko říci", řekl konečně, "zda jsi z Vanaheimu a tedy můj nepřítel, nebo z Asgardu a tedy můj spojenec. Byl jsem na dalekých cestách a v různých zemích, ale nikde jsem neviděl ženu, jako jsi ty. Tvé vlasy mne oslepují. Ani u nejkrásnějších dcer Aesiru jsem neviděl podobné. U Ymira, přísahám ..!"

"Jak si troufáš zaklínat se Ymirem?", zeptala se uštěpačně.

"Co víš o bozích sněhu a ledu, ty, který jsi přišel za dobrodružstvím z Jihu?"

"U pochmurných bohů mého národa!" vykřikl v náhlém návalu zlosti. "Nejsem sice zlatovlasý Aesířan, ale nikdo z nich není v boji lepší, než já! Dnes jsem viděl zemřít mnoho mužů a já jediný jsem zůstal stát na tom místě, kde se Wulfherovi hrdlořezové srazili s vlky z Bragi! Řekni mi, neviděla jsi záblesky slunce na pancířích tam na konci plání, nebo ozbrojené muže, kteří by šli tímto směrem?"

"Viděla jsem jen ledový skralup lesknoucí se ve slunci a slyšela vítr, šeptající nad věčnými sněhy", odpověděla.

S povzdechem zatřásl hlavou. "Nlord měl dorazit se svými muži jako posila. Obávám se, že padli do léčky. Wulfnere a jeho bojovníci jsou mrtví ... Myslel jsem, že široko daleko není v těchto místech jediná vesnice, protože boj nás zavedl mimo obydlená místa. Ale ty jsi nemohla přijít z daleka, v tomhle sněhu a nahá. Pokud jsi z Asgardu, zaved mne do své vesnice. Jsem zesláblý ztrátou krve a unavený k smrti."

"Moje vesnice je tak daleko, že bys tam nikdy nedošel, Conane z Cimmerie", zasmála se, rozpřáhla ruce a zatočila se před ním, hlavu smyslně zakloněnou, a přivřené oči napůl zastíněné dlouhými řasami. "Nejsem krásná, ó muži?"

"Jako ranní slunce, odrážející se ve sněhu", zašeptal spíše pro sebe a oči mu zasvítily jako hladovému vlku.

"Tak proč nevstoupíš a nejdeš za mnou? Co je to za bojovníka, který leží v mé přítomnosti?", zazpívala s ušlépačností, která jej přiváděla k šílenství. "Lehni si klidně a zemři jako ti ostatní slaboši, černovlasý Conane! Těžko bys mne mohl následovat cestou, kterou se budu ubírat!"

S kletbou na rtech se Conan zvedl na nohy, modré oči mu divoce plály, tmavou tvář měl staženou hněvem. Vztek třásl jeho duší, ale touha po této podivně krásné ženě mu rozbušila srdce a vehnala mu divoce krev do žil. Vášeň hraničící s tělesnou bolestí jej celého naplnila a začal vidět rudě. V šílenství, které jej zachvátilo, zmizela bolest i únava.

Beze slova zastrčil krvavý meč do pochvy a vrhnul se k ní, aby zatal prsty do jejího bílého těla. S hlasitým smíchem uskočila a dala se na útěk. Za ní vlály dlouhé zlaté vlasy a průsvitný závoj. S divokým zavrčením se Conan rozběhl za ní. Zapomněl na nelítostný boj, na mrtvé, ležící ve sněhu, zapomněl na Niorda a jeho muže, kteří už byli patrně také mrtví. Viděl jen štíhlé, bílé tělo, které se před ním spíš vznášelo než běželo.

Pronásledování jej vedlo stále dál po nekonečné bílé pláni. Krví zbrocené bojiště již dávno zmizelo kdesi vzadu, ale Conan pokračoval v pronásledování s úporností vlastní jeho rase. Jeho nohy, chráněné kovovými holeněmi, drtily ledovou kůru. Bořil se hluboko v závějích a prodíral se jimi hrubě a bezohledně. Zato dívka jakoby po sněhu tančila, lehce, jako peříčko ve větru. Bosé nohy zanechávaly na sněhovém poprašku, který zakrýval ledový škraloup, jen neznatelné otisky. Přes oheň, který se mu rozléval v žilách, cítil barbar kousavý chlad, který se prodíral všemi skulinami pod jeho pancíř a plášť podšitý kožešinou. Dívka však ve svém průsvitném závoji běžela tak snadno a šťastně, jako by tančila mezi palmami v růžových zahradách Poitainu.

Prchala dál a dál a Conan ji sledoval. Z jeho popraskaných černých rtů se draly divoké kletby. V marném vzteku skřípal zuby a na spáncích mu naběhly mohutné, pulzující žíly.

"Neutečeš mi", zařval. "Zkus mne zavést do pasti a já ti nastavím u nohou pyramidu z hlav tvých lidí! Ukryj se a já rozlomím napůl i hory, a najdu tě! Chytím tě, i kdyby to mělo být v pekle!"

Na rtech se mu objevila pěna, když k němu dolehl její zlomyslný smích. Vedla jej dále a dále pustinou. Míjela hodina za hodinou a když se slunce začalo sklánět k západu, tvář krajiny se změnila. Širá pláň ustoupila nízkým pahorkům, které přecházely v horská úbočí. Dál na sever spatřil mohutné hory - jejich vrcholky, modravé dálkou a zrůžovělé v paprscích rudého, zapadajícího slunce. Na tmavnoucí obloze se ukázala severní záře, mohutné pásy chladného, planoucího světla, které jasnělo a zářilo.

Nebe nad ním se rozzářilo a zaplanulo podivnými světly a záblesky. Sníh vydával zvláštní třpyt, hned mrazivě modrý, hned ledově karmínový, jednou chladně stříbrný. Tímto kouzelným králov-

stvím chladu a barev pokračoval umíněně ve svém pronásledování a jediný pevný bod v tom bláznivém chaosu viděl v bílém těle, které tančilo před ním. Stále na dosah a stále mimo něj.

Nepomyslel na to, jak je vše podivné, ani v okamžiku, kdy se před ním vztyčily dvě obrovské postavy, aby mu zastoupily cestu. Šupiny pancířů měly pokryty námrazou, helmy a válečné sekery ledem. Sníh se jim třpytil ve vlasech, ve vousech jim visely rampouchy a oči měly mrazivé jako ledovce.

"Bratři!", vykřikla dívka a protančila mezi nimi. "Podívejte, koho jsem přivedla! Přivedla jsem vám muže, abyste si s ním pohráli. Vyrvěte mu srdce z těla a pak je ještě kouřící položíme na stůl našemu otci!"

Obři jí odpověděli řevem, který připomínal zvuk ledovců sunoucích se po kamenitém, zmrzlém pobřeží. Pozvedli sekyry, jejichž ostří se zaleskla ve světle prvních hvězd. Pak se na ně Conan vrhnul. Ledem pokryté čepele jej oslepovaly svou září. V divokém útoku roztal jednomu ze svých odpůrců koleno.

Raněný se zasténáním padl a v téže chvíli byl Conan sražen mohutným úderem druhého obra do sněhu. Ten jej zasáhl naštěstí jen do ramene a brnění úder částečně zadrželo, ale i tak Conanovi v okamžiku zmrtvěla celá paže. Conan spatřil druhého útočníka, který se nad ním vztyčil jako kolos vytesaný z ledů, černý proti chladně světélkujícímu nebi. Sekera dopadla - jen aby se zatala hluboko do sněhu a zmrzlé země. Conan se v poslední vteřině vrhnul stranou a vyskočil. Obr zařval a vytrhnul sekyru ze země. Ale v té chvíli již vzduchem zazpíval Conanův meč. Obr v údivu vytřeštil oči, nohy se mu podlomily a on se zřítil na zem. Sníh okolo něj se zabarvil karmínovou krví, která mu stříkala z krku proťatého až k páteři.

Conan se otočil a spatřil dívku, stojící opodál. Pohlížela na něj očima rozšířenýma hrůzou. Všechna zlomyslnost jí teď z obličeje zmizela. Conan vyrazil vítězný výkřik a kapky krve se rozlétly z čepele meče, kterým třásl ve své divokosti.

"Zavolej své další bratry! Hodím jejich syrová srdce vlkům! A ty mi neutečeš!"

S vyděšeným výkřikem se dala znovu na útěk. Už se nesmála, už jej nedráždila, běžela o život. I když napínal každý nerv a vydá-

val poslední zbytky sil, i když mu žíly po celém těle vyvstávaly jako provazy a svaly praskaly námahou, vzdalovala se mu. Jako rudým závojem viděl, jak se její postava zmenšuje s narůstající vzdáleností. Na pozadí záře, planoucí na černé obloze, ji viděl nejprve jako malé dítě, pak jako bílý plamínek, tančící ve sněhu a nakonec jako malý bod, ztrácející se v šedomodré dálce. Ze zaťatých rtů mu prýštila krev a on pokračoval v pronásledování s úporností zvířete. Už spatřil zase plamínek, tančící ve sněhu, ten se zvětšil na malé dítě a pak již běžela necelých osmdesát kroků před ním. Pomalu, skok za skokem se vzdálenost zmenšovala.

Běžela již s námahou, viděl zlatorudé, vlající vlasy a slyšel její přerývaný dech. Zahlédl i výraz nesmírné hrůzy v pohledu, který rychle vrhla přes rameno. Kruté, barbarská výchova k sebeovládání a necitelnosti k bolesti mu teď skvěle posloužila. Její běh se zpomaloval, krok už nebyl tak lehký a jistý jako dřív. V Conanově divoké duši vzplály pekelné plameny, které předtím tak dovedně rozdmýchala. S nelidským výkřikem ji dostihl. Otočila se, jakoby jej chtěla odstrčit, ruce zvednuté v obranném gestu.

Zahodil meč do sněhu a přitiskl ji k sobě. Štíhlé tělo se prohnulo jako luk v marné snaze vyrvat se ze stisku jeho železných paží. Zlatorudé vlasy mu vlétly do obličeje a oslepovaly jej svým leskem, štíhlé tělo, které se mu tak marně bránilo, v něm vzbuzovalo stále větší touhu. Silné prsty se jí zatínaly do těla - do těla chladného jako led. Měl pocit, že namísto ženy z masa a krve objímá ženu z pálícího ledu. Odvracela zlatovlasou hlavu stranou v marném pokusu vyhnout se žhavým polibkům, které jí zraňovaly rty. "Jsi chladná jako ten sníh", zamumlal přiopile, "ale já tě zahřeju žárem své krve ..."

S výkřikem se jí podařilo vytrhnout z jeho objetí a v ruce mu zůstal její závoj - jediný oděv, který měla. Uskočila dozadu a pohlížela na něj. Vlasy v divokém nepořádku, ňadra se jí prudce zdvíhala a oči svítily úzkostí.

Na okamžik se zarazil, zmrazen její oslňující krásou, jak stála nahá uprostřed nekonečného sněhu a ledu.

Pak pozvedla bílé paže k severní záři a vykřikla hlasem, který bude při té vzpomínce znít Conanovi navěky v uších: "Ymire!

Můj otče! Zachraň mne!"

Conan se vrhnul kupředu, aby ji znovu sevřel do náruče, když celé nebe vzplálo ledovým ohněm za zvuku praskajících ledovců. Dívčino tělo se zahalilo do chladné, modravé záře, tak oslepující, že si Conan musel rukama zakrýt oči. Na letmý okamžik se celý kraj i hory v pozadí ztratily v divokém chaosu bílých, rudých a modrých světel.

Pak Conan vzhlédnul a vykřikl. Dívka zmizela. Matně zářící sníh ležel před ním prázdný a neporušený. Na mrazivé obloze se míhala podivná barevná světla v bláznivém tanci. Od vzdálených hor se neslo temné dunění, jakoby odjíždělo obrovský válečný vůz, tažený divokým spřežením, jehož kopyta vykřesávají z ledu jiskry a to dunění se ozvěnou vracelo z hustých mraků.

Pak se Conanovi před očima vše rozmazalo. Viděl tisíce ohnivých koulí chrlících déšť jisker a z oblohy se stalo obrovské, otáčející se kolo, které pohlcovalo hvězdy. Země se mu zahoupala pod nohama jako vzbouřené moře a Cimmeřan se zhroutil do sněhu, kde zůstal bezvládně ležet.

V chladném, tmavém vesmíru, ve kterém se pohyboval, ucítil Conan jakýsi podivný, cizí pohyb. Začalo zemětřesení, které s ním házelo sem a tam a zároveň mu odíralo něco o ruce a nohy. Až v okamžiku, kdy bolest byla nesnesitelná, vykřikl divoce a pokusil se vytáhnout meč.

"Přichází k sobě, Horso", řekl nějaký hlas. "Pospěš si, musíme jej pořádně třít, aby se mu ty omrzliny prokrvily, jinak už meč nikdy nevezme do ruky."

"Nechce otevřít levou ruku, něco v ní drží."

Conan otevřel oči a spatřil kruh vousatých tváří, které se nad ním skláněly. Byl obklopen vysokými, zlatovlasými bojovníky v pancířích a kožešinových pláštích.

"Conane! Tak přece žiješ!"

"U Croma! To jsi ty, Niorde?", zasípal Cimmeřan. "Jsem živý, nebo jsme se už všichni sešli ve Walhalle?"

"Žijem", zahučel As, který pilně třel Conanovy omrzlé nohy sněhem. "Museli jsme se vysekat z pasti, kterou na nás nastražili, jinak bychom dorazili dřív, než boj začal. Mrtví byli už na kost

zmrzlí, když jsme dorazili na bojiště. Nenašli jsme mezi mrtvými tebe jediného a šli jsme po tvých stopách. Při Ymirovi, Conane, kam jsi se to vydal tímhle směrem? Hodiny jsme sledovali tvoje stopy ve sněhu. Kdyby napadl čerstvý sníh, nebo přišla vánice, nikdy bychom tě nenašli! Přísahám při Ymirovi!"

"Jen nevolej Ymira tak často", odpověděl Conan nejistě. "Srazili jsme se s Bragiho muži v pláních. Nevím, jak dlouho trval boj. Já jediný jsem zůstal naživu. Bylo mi zle a byl jsem zesláblý. Okolní krajinu jsem viděl jako ve snu. Pak se objevila nějaká žena a dráždila mne. Byla krásná, jako plamen ledového pekla. Když jsem ji uviděl, zmocnilo se mne podivné šílenství. Zapomněl jsem na celý svět. Šel jsem za ní. Nenašli jste její stopy? Nebo dva obry v ledových pancířích, které jsem zabil?"

Niord potřásl hlavou. "Ve sněhu byly pouze tvoje stopy, Conane."

"Možná, že jsem se zbláznil", řekl Conan nejistě. "A přece se mi zdála tak skutečná jako vy v této chvíli. Běžela přede mnou nahá po sněhu, se záplavou rudozlatých, vlajících vlasů ... A pak se mi v rukou změnila v mrazivý plamen!"

"Mluví v deliriu", zašeptal jeden z válečníků.

"To ne!", zvolal jakýsi starší bojovník s podivnýma, divokýma očima. "Byla to Atali - dcera Ymira - pána mrazů a boha války! Atali často přichází na bojiště a zjevuje se umírajícím! Já sám jsem ji viděl, když jsem jako mladík ležel na bojišti u Wolfravenu s těžkým zraněním. Viděl jsem ji - kráčela sněhem mezi mrtvými a její nahé tělo bylo jako vyřezané ze slonoviny. Zlatorudé vlasy svítily oslepující září ve svitu měsíce. Ležel jsem tam bezmocný a vyl jsem jako vlk, protože jsem se nemohl ani pohnout, abych ji následoval. Láká raněné muže do ledových pustin, kde je její bratři - ledoví obři - zabijí a pak nesou rudé, ještě kouřící srdce na stůl svého otce - Ymira. Cimmeřan viděl Atali, dceru boha války a pána mrazů!"

"Bah!", zavrčel Horsa, "starý Gorm byl v mládí raněn do hlavy a od té doby je trochu bláznivý! Conan byl v deliriu po zraněních, která utržil a po ztrátě krve. Podívejte se na jeho přilbu,

jak je zprohýbaná. Každý z těch úderů mu mohl otřást mozkem. Byl to jen přelud, který stíhal po nekonečných pláních. Je z východu. Co on může vědět o Atali?!"

"Asi máš pravdu", zamumlal Conan. "Bylo to všechno tak zvláštní a tajemné - U Croma!"

Náhle se odmlčel a vytřeštěně hleděl na věc, která mu stále visela ze zaťaté pěsti. I ostatní v tichém údivu hleděli na kus tkaniny, který pozvedl v ruce. Byl to kus závoje tak jemného a krásného, že nemohl být utkán ani lidskýma rukama, ani na pozemském stavu.

OZNÁMENÍ:

sfk TM na vědomost dává:

Pro malý zájem z řad čs. sci-fi klubů ruší své velké, nové, epochální cesty časem.

Jak se zdá, doba ještě nedospěla velkým objevům a i předvoj civilizace ve formě sci-fi klubů je ještě zatížen mnoha předsudky. Ale bez odvahy není pokroku. Však jak říkali už staří Římané: "Kdo se bojí, nesmí do časoprostoru".

Tak tedy snad příště. Zkusíme to znovu za 10 let, tj. v roce 1910.